

BUDAPESTI NAPLÓ

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
József-körút 18.

Főszerkesztő:
VÉSEI JÓZSEF.

Felelős szerkesztő:
BRAUN SÁNDOR. A SZERKESZTŐSÉG.

Kiadja:

Egész évre 28 k. (14), 1/2 évre 14 k. (7), 1/4 évre
7 k. (3.50), egy hónapra 2 k. 40 fillér, (1.20 fillér).
Egyes szám Budapesten 8, vidéken 10 fillér.

Zord intelem.

Budapest, november 28.

(v.) Hogy hajba kapjunk egymással s felboruljon a magyar közélet egyensúlya és rendje, arra épp most érkezett el a kellő pillanat. Mikor is engedhetők meg magunknak azt a fényűzést, hogy pártjaink a saját egységüket repszegessék és egymással összemarakodjanak, ha most nem, amikor váratlanul ott terem portánkon egy rideg vendég, aki szigoruan int s ha intelmét meg nem fogadják, a legkegyetlenebbül büntet. Ennek a vendégnek *Végzet* a neve. Igenis, itt a fátum a küszöbünkön és csontos kezével kopogtat az ország kapuján. Ha valaha, hát most kellene okosnak, higgadtnak, helyesen számítóznak s a nemzeti szolidaritást féltékenyen őrzőnek lenni. És mi most kezdjük elveszíteni az eszünket; nekünk most száll a vér a fejünkbe; mi most szabadítjuk rá a romboló indulatokat közéletünk politikai kalkulúsaira; és most szűjük pártjainkban a belső meghasonlást és pártjaink közt a polgár- és tesvérháborút.

A végzet Berlinből vette útját erre mifelénk. Ott negyvennyolc óra óta várállan, megdöbbenő dolgok történnek. A kormány és a polgári pártok a birodalmi gyűlésen államcsinyt rögtönöztek a vámtarifa-törvény tető alá hozására. Tegnapelőtt még azt hitte a világ, hogy a szociáldemokraták obstrukciója még hónapokig függőben tartja az új német vámtarifa sorsát. A házszabályokban nem volt eszköz a szociáldemokraták makacs ellenállásának megtörésére. Az egész világon az volt tehát a közvélekedés, hogy tavaszig eltart a tarifa tárgyalása s minthogy a jövő év elején lejár a birodalmi gyűlés mandátuma, ősz előtt törvénynyé nem válhatik a tarifa. Erre a kalkulusra építették az európai kormányok minden vámpolitikai kombinációikat. Erre építette

Koerber is, Széll is a magát. Nem siettek sehol az új tarifák elkészítésével, hiszen biztosra vette mindenki, hogy Németország hallgatagon élni fog a most lejáró nemzetközi vámszerződésnek fel nem mondásának jogával, ami egy teljes esztendővel hosszabbította volna meg hatályukat. S most megrohanja nem csupán a német szociáldemokrata pártot, hanem Európa valamennyi kabinetjét is a birodalmi gyűlésen hirtelen fellépő parlamenti államcsiny. A kormány a tarifának még hátralévő sok száz tételét en bloc akarja megszavaztatni. A szociáldemokraták kivételével valamennyi párt segíti ebben; s minden azon mulik most, mennyi hatalommal bír a szociáldemokrata ellenzék e törekvésnek ellene szegülni. A harc még dull, de úgy lehet, hogy már órák elteltek az ellenzék rovására dől el. Most már érthető. mért röpitette Vilmos császár a Krupp ravatalánál világgá azt a menydörgő szózatot, amely a német nemzeti érzést s a németek nemzeti becsületét a szociáldemokraták ellen akarta uszítani. Az a beszéd kortesbeszéd volt, hatalmas lendületű és vakító ragyogású kortesbeszéd, de mégis csak *kortesbeszéd a vámtarifa javára*.

És mi lesz a helyzet, ha órák vagy napok múlva sikert arat a berlini államcsiny? Akkor a német birodalomnak megvan az autonóm vámtarifája s december 31-ike előtt még *kényelmesen felmondhatja vámszerződéseit*. És akkor tehát ennek a monárkiának is hatádek nélkül tárgyalásokba kell vele bocsátkoznia. Igen ám, de a mi törvényünk azt rendeli, hogy mielőtt bármely idegen hatalommal csak egy szőnyi alkudozást is folytatnánk, *előbb létre kell jönnie Ausztria és Magyarország közt a közös vámterület új autonóm tarifájának*. Ezt pedig csakis oly fetétellel állapíthatja meg egymás között Magyarország és Ausztria, ha ugyanakkor megállapodnak

egymással a közös vámterület további fenntartására, vagyis ha ugyanakkor létrejö Széll és Koerber között az új vámszerződésre vonatkozó megegyezés.

Hát így fest az új helyzet. Eddig minden sürgősebb volt a vámtarifánál és a kiegyezésnél. Holnap — úgy lehet — mindennél sürgősebb lesz a vámtarifa és az új kiegyezés. Amiről eddig azt hitte Széll is, Koerber is, a magyar közvélemény is, az osztrák közvélemény is, hogy akár nyárig is elmaradhat, az immár halaszthatatlan feladattá vált. Sebbel-lobbal tisztába kell hozni a monárkia két állama közt a függő gazdaságpolitikai kérdéseket, mert ami eddig kényelmesen a szalmán érlelődött, azt talán már holnap fel kell tálalni. Tisztába kell hozni a magyar nemzet érdekeire nézve lelételevágóbb problémákat. Mekkora vámvédelem jusson autonóm tarifánkban a hazai nyestertermelésnek s ennek fejében mekkora oltalmat kapjon ugyanott az osztrák nagyipar? Helyrehozható-e hazánk sérelme nélkül az ősszhang Magyarországnak és Ausztriának jórészt ellentétes anyagi érdekei közt? S ha igen, tud-e az osztrák kormány kellő biztosítékot nyújtani, hogy a Reichsrath parlamenti uton fogja elintézni az új vámszerződést? S ha mindezzel tisztába jöttünk, vajjon tudunk-e elsősorban a német birodalommal s aztán a többi külföldi állammal olyan kereskedelmi szerződéseket kialakítani, amelyek ne egyedül az osztrák ipart védjék s e védelem fejében ne egyedül a magyar érdekek rovására adjanak a monárkiánkkal szerződő nemzeteknek ellenértéket?

Mindezek a hatalmas kérdések mintha a földből pattantak volna ki, oly váratlanul keletkeztek és áttörhetetlen acélfal gyanánt merednek elénk. Látnivaló, hogy *Magyarország egész politikai és gazdasági jövője forog a kockán*. Ahogy most vetjük meg az ágyat,

TÁRCA

Schiller költeményei.

(Dóczy Lajos fordításai.)

— A Budapesti Napló eredeti társaja. —

Ira: Goda Géza.

Van-e éppen most szükség arra, hogy idegen talajban termelt költői műveket plántáljanak át a magyar költészet kertjébe? S ha van, éppen arra a Schillerre van-e szükség, akinek széles, erős pathosza mintha idejét multa volna? Kinek kellene ma egy radikális elme költői megnyilatkozásai. Ma, amikor összes forradalmainkat az okozza, hogy visszakiavánkozunk a rég begyepesedett elmék alkotta teoriákhöz? Ha Dóczy Lajos most megjelent pompás kötete előtt maga a fordító ékes szóval meg nem magyarán a szükségét annak, hogy miért fordította és miért adta ki éppen most Schiller költeményeit, azt kellene hinnünk, hogy a költő Dóczy, aki az eredetiek alkotása köztben megpihenve, a világirodalom kertjébe szokott andalogni, egyszerűen azért hozta ma nekünk Schillert, mert költészete meghihette őt s mert a lélek hajtottá arra, hogy megint ajándédot adjon irodalmunknak. De Dóczy élelészása filozófus is s előszavában, melyet költeményfordításai elé írt, melyebb okokkal bizonyítja, hogy szükséges s hogy nem időszzerűen, ha a nagy pathos költőjének versei magyar talajba kerülnek. A magyar irodalomnak ma nagy szüksége van az *ilyen* nemes oltványra, erre a Schillerre, akitől speciális nemzeti költészetet lehet tanulni, bár nálánál talán senki nemetebb nem volt. Látszólag ellentmondás rejlik ebben; mintha

azt jelenteném ki, hogy a magyar szellem s a pusztuló magyar nemzeti költészet éppen egy germán s német nemzeti költő révén kellene megedzeni s új életre támasztani. Ez az ellentmondás azonban nem sokáig fog ellentmondásnak látszani, sőt tüstént érthető lesz, hogy mit lehet tanulni a német Schillertől, ha az ő nemzeti költészetének jellemzősége azt tesszem hozzá, hogy ő soha nem dalolt arról a szük és hamis nemzeti érzésről, mely a fajszeretből áll csupán. A tizenyolcadik század egyetemessége, a humanisztikus szellem lengi át ezeket a verseket, melyek örökké zengő tiltakozások lesznek az ellen, hogy a nemzeti érzés a fajszeretben merül ki. A német faj európai szerepét nem ez a szük látókör nemzeti érzés vagy nemzeti politika adta meg, hanem az, amely ezt a nemzetet az egyetemesség, a humanizmus szolgálatába tudta rendelni. Schiller zengő költészetét ez a nagy és erős altruisztikus világlátás jellemzi, őt magát ez a szociális érzés, amely szavába, dalába, művészetébe hatalmas korusként zengő pathoszt varázsol. A Goethe egyéni világnézete s az a hatalmas költészet, melyet ez a világnézet kiváltott, rokonszenves volt a most letűnő század individualisztikus hajlandóságú és nevelésű emberei előtt. Rokonszenves ma is ott, ahol az individualisztikus világnézet hívei nincsenek leverve. De a pathetikus, radikális, népbárát Schiller reaktív-lódik ismét s világnézete újból hódolatra fogja szólítani az embereket. Szelleme, mely nem a szavakkal és képekkel játszadozik s amely annyi nemes vonással különbözik a franciáiból ideplántált divatos magyar humortól, jobban megfelel a mi népünk természetes humorának, amely inkább hajlik a töprengő, elmélyedő bölcselekből eredő ötletesség felé.

Ezt a Schillert nem ártott átültetni a ma-

gyar talajba s éppen most nem ártott, amikor ezek a szélesen hullámzó, erős pathosok annyira kivesztek a költészetünk közt s amikor a tulságos egyéni szabadság gyengülő dalainál egyebet nem zengenek itt, ahol pedig a közállapotok már megértek a szociális költészet befogadására.

Ebben van általánosságban a Dóczy Lajos fordításainak érdeme. Mert nem elég szép verseket szépen lefordítani. Tudni kell azt is, hogy mely versek azok, amelyeket éppen most kell lefordítani a magyar irodalom számára. S ez érdem annál inkább illeti meg Dóczy Lajost, mert nem ötlesterében, de a mélybe látó költők öntudatoságával hozta ezt az ajándékát éppen most, amikor edző erők erjedhetnek ki belőle valaki számára, aki a szociális művészet költője tudna lenni, ha mintát találna ahhoz, hogy miképp tudta egy nagy lángész egyéni formákba önteni azt a nemzeti érzést, amely az egyetemesség szolgálatába sorozta be a német nemzetet.

A Schiller nyelve inkább a német népé, mint a Goethe arisztokratikus nyelve. Még az sem rontja le ennek az állításnak az igazságát, hogy ez a nyelv az, amelytől Kazinczy tanult. Ha tehát azon a nagy művészi készségen kívül, mely az átültetéshez kell s amelyet Dóczy Lajosban olyan gyakran bálmutunk már meg, egyéb is kellett, az csak a kiváló nyelvérték lehetett. Maga Dóczy Lajos is elismeri ezt s maga jelenti ki, hogy az ő dolga tisztán nyelvmunka volt. A szerénység, amely e nyilatkozatban rejlik, nem térít el attól, hogy a Dóczy Lajos fordításában mi a költő munkáját ne honoráljuk elsősorban s csak aztán bálmutjuk meg azt a műgondot, amellyel a legnémetebb költő speciális nyelvén énekelte dalokat magyar zengésűvé tudta tenni. Sokakat meg fog tévesztetni ez a nyelv, melynek széles

ugy fogunk jó hosszú időn át feküdni. Amit most kivivünk magunknak, attól fogunk jó hosszú időn át gyarapodni. S amit most kiütnek a kezünkől, azt soha többé nem fogjuk visszaszerezhetni. Csak a mi egész jövőnkönkről van szó, semmi egyébről.

A nemzeti lelkiismeret, a haza létbiztonsága okos sorakozásra s az erők koncentrálására serkenti a magyar közéletet. Ilyenkor visszavonást szívat a halálos bűnnél is rosszabb: helyrehozhatatlanul veszedelmes és kimondhatatlanul ostoba hiba. Ha eddig marakodtunk s agyarkodtunk magunk közt és egymás ellen, hagyjád. De most, mikor a végzet a küszöbünkön áll, most jöjjön meg a jobbik eszünk és támadjon fel alétságból a hőcsébbik belátásunk. Most van szükség a kormány pártján az egymás lojális megértésére, az ellenzéken minden erőfeszítés elkerülésére s a nemzeti nagy érdekeknek koncentrált eréllyel való felkarolására. Mert egyszerre két fronton indulunk a harcba: meg kell küzde-nünk Ausztriával s Mihelyt e tusát elintéztük, meg kell birkozniunk a közép-európai államok valamennyiével. A kölcsönös érzékenységet, a politikai szörszálak hasogatását, a közjogi felfogásokban mutatózó árnyalatok tusáját hagyjuk nyugodalmasabb időkre. *A nemzet erőkoncentrációt követel a közéletétől a hirtelen elénk toppanó hatalmas feladatok láttára.* S aki meg nem érve az idők jelét, e komoly időkben a közélet atomizálását akarja szolgálni, az készüljön el a felviharzó közvélemény részéről a legszigorubb felelősségrevonásra.

A Ház bajáról és egyéb bajokról.

Budapest, november 28.

Ma volt az a zárt ülés, melyen a képviselők megbeszélést a t. Házban tapasztalt bajokat. A zárt ülés során kiderült, hogy a bajok nem éppen világraszólók: a képviselőház alkalmazottak nem mindenben megfelelők, a karzati jegyek kiadása körül van kivánni való, a közlekedésen kellene javítani — ezek és ilyenforma bajok kerültek szóba, de az épületet ma már senki sem bántotta s az ülések ma rendjétek sem. Az áthelyezés idején nem találkozott rokonszenvvel.

A nyilvános ülésben, melyet a zárt ülés kettészakított, egyéb bajokról volt szó.

Napirend előtt mindenekelőtt megszólalt Nessel Pál, aki hat napig hallgatott s a hetedik napon elmondta, hogy a honvédelmi minisztert hamisan

hullámszája idegenszerűnek tetszik az első pillanatra. Talán azért, mert túlságosan beledaloltuk a lelkünkbe azt a póriasságot, mely mindig a népiesség köntösében szokott megjeleni. Talán, mert ez a népiesség nyelvcsók egy nagy kincs-csel tette szegényebb nyelvcsókunket: avval, hogy a magyar nyelv pathosára már megsejtelít a fulánk s hogy ezen a nyelven alig mer már valaki költői dikcióba kezdeni. A dikció tehát idegenszerű ezekben a versekben, de nem a fordító hibájából, hanem a mi fulánk süketége miatt. Amit elsősorban kellene hát Dóczy fordításában elismeréssel emlegetnünk, az az, hogy Schiller pathosával visszaszerezte a magyar nyelv dikció-képességét és szélességét. S ha semmi egyéb nem volna ezekben a fordításokban, csak ez a vívmány, máris gazdag ajándéknak kellene mondanunk ezt a kötetet. De ez a kötet még sok másban is gazdag. Hűségben, amely mellett mindig az eredetiség áll őrt, s nemességben, amely az izlést finomítja. Ha a nyelvcsók szabályai, a paragrafusok ridegsége ellen vétségeket fognak találni ezekben a versekben s kijátszszák ellene azt, amit épp oly könnyű kijátszani, mint elkövetni: egy-egy magyartalan szót, germán fordulatot vagy helytelen szórendet, — nem fognak véteni vele sem Dóczy ellen, sem pompás fordításai ellen. A magyar nyelv ellen legtöbbet az vét, aki a német muza énekét iparkodik magyarra fordítani. De ez apró vétségekkel szemben nagy nyelvcsók diadalt jelent az, hogy Dóczy Lajos újra megtalálta a magyar nyelv pathosát s újból elfogadhatóvá tette. S aki összehasonlítja ezt a nyelvet azokéval, akiket eddig Schiller költészete és Schiller nyelve megilletett, azt fogja látni, hogy ez a nyelv minden pathosza, ereje dacára is könnyű, sima és egyszerű. És ez több, ó sokkalta több, mint amit a paragrafusok pontos betartásával dicsekvő nyelvcsók tudnak elérni.

informálták, mert akárci mesélte ő róla, hogy Kolozsvárt a katonaság ellen kődobálásra bujtogatta az utcai gyerekeket, az illető hazudott.

Aztán nagyobb dolgok következtek. *Mezőssy Béla és Rátkay László* napirend előtt visszatértek a honvédelmi miniszter tegnapi kijelentésére, mely szerint a miniszter csak előzékenységből hajlott meg a képviselőház határozata előtt. *Mezőssy Béla* beszélt előbb s megszokott temperamentumával élte ki a kontroverziát. Sérelmet látott már abban is, hogy a napló szerint csak a baloldal helyeselt Apponyi korrektt nyilatkozatának, a többség nem. Itt azonban a többség sorából többen közbeszóltak, hogy *Mezőssy téved*, mert a többség is helyeselt. Ezt a graváment tehát elejtette *Mezőssy*, ellenben éles szavakkal támáda a honvédelmi minisztert s az ellenzék részéről igen erélyes retorziót helyezett kilátásba, mondván:

— Ha van még ellenzék ebben az országban s ebben a Házban, akkor ez a miniszter nem kap ettől a Házról egyetlen katonát sem.

A szélsőbal tapsolt, tetszett neki a retorzió gondolata. *Rátkay László* tovább ment. Szerinte tisztult a helyzet, mert most már tudjuk, hogy *Fejérváry* nem alkotmányos magyar miniszter, hanem tábornag.

Az egész szélsőbal ujjongása közben diktálta föltétlenül:

— Ha a honvédelmi miniszter a Házról bocsánatot nem kér, a függetlenségi párt ezzel a miniszterrel nem tárgyal. Es nyilatkozzék a miniszterelnök is, hogy alkotmányos miniszter van-e kabinetjében vagy tábornag, mert ettől a választól függ, hogy az ellenzék mit csináljon a kormányval.

A szélsőbal csupa tűz volt, hallván a föltételeket. Mint a rakéta, sistorgett a sok közbeszóla:

- Nem állunk vele szóba!
- Mondjon le!
- Egy szál katonát se, kap!
- Futhatnak már a civilista után!
- Most jön csak az obstrukció!

A közbeszóla zúzórapo leszakadt, de nyugodtan emelkedett föl helyéről *Szell Kálmán* miniszterelnök. Jól tudta, hogy mindenki kíváncsian lesi az ő nyilatkozatát, azért nem is sietett.

A legnagyobb nyugalommal magyarázta meg előbb, hogy mért nem szóla fel az egész mentelmi vitában, mely a Ház legfelsőbb ügye. Csak aztán felelt a hozzá intézett kérdésekre. Egészen röviden. És esodálatos világosan. Amint hogy finom diplomáciájával, melynek ismét az őszinteség adott erőt s a kiegyeztetés ügyességét művészetet, le is szerelt sok haragot az ellenzéken, a jobboldalon pedig minden aggodalmat. Ime, az ő eszmesorozata: A honvédelmi miniszter alkotmányos miniszter: annak tekintette magát, más is annak tekintette. Ami pedig a tegnapi inkriminált szavakat illeti, mást is mondott tegnap *Fejérváry*. Megmondta, hogy helyesli, ha a Ház féltékenyen őrti mentelmi jogát. Megmondta, hogy meghajolt a Ház határozata előtt és felfüggesztette a becsületügyi eljárást. Szó se lehet tehát róla, hogy nem respektálna a Ház szuverenitását. Ugy nem érte, nem akarhatta érteni nyilatkozatát. Eppen azért incidentaliter mondott szavait, melyek Apponyi nyilatkozatával elintéztést nyertek, ok nélkül való tovább feszegetni.

A jobboldal erőteljesen helyeselt:

— Ugy van. Az elnök nyilatkozatával az ügy el van intézve.

De a szélsőbal most volt teljesen megnyugtatta s kivált az ifjuság tüzelt:

- Folytatása lesz még ennek!
- Majd letárgyaljuk az indemnitásnál!
- Azzal a miniszterrel nem tárgyalunk tovább!

Csak néhány pillanatot folyt a tüzelés, mert aztán az elnök távozásra hívta fel a karzat közönységét s megkezdődött a zárt ülés, mely egy darabig egészen lefoglalta a t. Ház érdeklődését. Hovatovább azonban sokan kiszállingóztak a folyosóra s mikor ott meglátták, hogy az időközben megérkezett honvédelmi miniszter hosszabban tanácskozik a miniszterelnökkel, később pedig híre kelt, hogy *Fejérváry* még a déli vonalatt Bécsbe utazik: egyszerre a legmesszebbmenő kombinációk születtek meg. Konfliktusról meg

krizisről beszéltek s a kőssa kombinációkban az embereket csak az zavarta, hogy a miniszterelnök jókedvűen, mosolyogva járt-kelt a folyosói csoportok között.

A zárt ülés után a Nessel-táviratok baja került sorra. A gratuláló telegrammok nem továbbítása dolgában már tegnap interpellált *Kubik Béla* s *Láng Lajos* kereskedelmi miniszter ma válaszólt az interpellációira. A nemzetközi posta-egyezmény szakaszaira hivatkozott, hogy sértő és goromba táviratokat sehol sem továbbítanak. Ez a válasz, melyet a többség tudomásul vett, a szélsőbalon nagy lármát keltett, de volt derűs epizódja is. Mikor ugyanis *Láng Lajos* felolvasta a posta-egyezmény eredeti francia szövegű szakaszát, *Véssy József* tréfálkozva szóla át:

— Hallod ezt, Gabányi?

Nevettek rajta. De *Gabányi Miklós* később személyes kérdésben visszaadta a tromfot. Azt felelte *Véssynek*:

— Hallottam a miniszter felolvasását, de azt hittem, héberül olvas.

Ezen is nevettek. S az ülés, melyen a Ház bajáról és egyéb bajokról esett szó, voltaképpen ártatlan nevetéssel végződött . . .

A képviselőház ülése november 28-án.

— Kezdeté délelőtt 10 órakor. —

Elnök: Gróf Apponyi Albert.

A kormány részéről jelen vannak: *Szell Kálmán* miniszterelnök, *Wlassics Gyula*, *Láng Lajos*, *Csek Ervin*.

Elnök: Megnyitva az ülést, felolvassák és hitelesítik a tegnapi ülés jegyzőkönyvét.

Elnök: Jelenti, hogy a képviselőház határozatát Csongrád város képviselőküldési jogának felfüggesztéséről végrehajtották.

Fischer Sándor, a közigazgatási bizottság előadója bejérszi a közigazgatási bizottság jelentését a belügyminisztérium vezetésével megbízott miniszterelnöknek. *Zubrzyk ausztriai* (gácsországi) község és *Szuiszek magyarországi* (szepesvármegyei) községhez tartozó telep közti határok tárgyában, a *Felsővármegye* területén fekvő *Nagybódog* község határához tartozó ugynevezett *Pálffy-területnek* ezen vármegyéből *Mosonyvármegyébe* való áthelyezése és *Püskő* község határához való átcsoatlása tárgyában, továbbá a *Torontálvármegyében* fekvő *Auréliháza* község határához tartozó ugynevezett *Szilasi-pusztától* 692 hold 174 négyezsögű kiterjedésű területreznék nevezett vármegye területéből *Temesvármegyébe* területébe leendő átkebelezése és az ezen vármegyében fekvő *Német-Szent-Mihály* község határához leendő csotatlása tárgyában beadott jelentésére vonatkozólag.

Elnök: A beadott jelentések ki fognak nyomtatni, a Ház tagjai között szét fognak osztatni s az osztályok mellözésével fognak napirendre tüzetni.

(A Fejérváry-ügy.)

Nessel Pál: Személyes kérdésben szóla. A leghatározottabban visszautasítja azt, amit a honvédelmi miniszter tegnapi beszédében mondott, tudniillik, hogy ő bujtogatta volna az utcai gyerekeket, hogy a csapatokat kövekkel dobálják meg. Aki a miniszternek ezt mondta, az hazudott.

Elnök: Jelenti, hogy *Mezőssy Béla* és *Rátkay László* napirend előtt kértek szót egy ügyben, pedig a házszabályok szerint egy ügyben csak egy képviselő szólaht napirend előtt. Kérdi tehát a Házot, hogy *Mezőssy Béla* kívül *Rátkay László*nak is megadja-e a szólásjogot.

A Ház Rátkainak is megadta a szólásjogot.

Mezőssy Béla: *Fejérváry* honvédelmi miniszter két ízben is olyan kijelentést tett, amely kijelentéseknek, ha ez a parlament a legkisebb sulvt is helyezi a maga tekintélyére, ha a legkisebbet is törődik a maga szuverenitásával és prestige-zsével, (Ugy van! Ugy van! a szélsőbaloldalon.) akkor ezeknek a kijelentéseknek egy perig sem szabad megtörténelen maradniok. A honvédelmi miniszter célszerűen egy olyan sértést vágott a magyar képviselőháznak a szemébe, amely egyszerűen arcperitő. (gaz! Ugy van! a baloldalon.) A honvédelmi miniszter ezt mondta, hogy „a képviselőház határozatának engedelmeskedni nem köteles és az, amit ő a Nessel-féle ügyben elkövetett, az tisztán és kizárólag előzékenység volt.” (Felkiáltások a baloldalon: No ez szép! Es önké tapsoltak neki! Mozgás jobboldól és felkiáltások: Ezt felvilágosított!)

Es mikor a honvédelmi miniszternek erre a kijelentésére *Beothy Akos* közbekiáltotta, hogy a Ház határozatát is kötelessége respektálni sakkor, amikor *Ugron Gábor* közbeszóla, hogy előbb kérészenek szét és csak aztán ne fogadjanak szót nekünk; akkor, amikor *Rátkay László* megadta az aranyhidat arra, hogy a miniszterelnök ezt a súlyos alkotmányjogi sérelmet megkorrigálja, akkor felállott a honvédelmi miniszter és amit neki *Rátkay László* impu-tált, azt szóról-szóra jóváhagyta. (Ugy van! Ugy van! Halljuk! a szélsőbaloldalon.) sőt súlyosab tette. Kijelentette, hogy „igenis azt mondtam és mondtam pedig azért, mert én megtettem ezt dacára annak, hogy a létező, ó felségű által szentesített törvényben gyökerező katonai szabályzat engem erre fel nem hatalmazott és így én túlteptem a hatáskörömet a katonai szabályzatokkal szemben és azért mondtam, hogy a Ház iránti előzékenységből mégis megtettem.” (Za! a szélsőbaloldalon.)

Mink: Szólásra többen feljegyezve minosnek, a vilát beszárja.

Hay Béla műszaki tanácsos azt hiszi, hogy ebben a tereben abszolút lényegvisés sohasem lesz. (Nagy zaj.) Segíteni lehet épületi adminisztratív intézkedéssel is. Az adminisztratív intézkedéseket már elrendelték, de jogszabályok nem lehetnek. December 4-ére a kétszemes elzárás helyett a háromszemes elzárás kész lesz az elzárás és a gyorsított bejárás előtt. Azonkívül a főbejárónál a vestibülöket elzárják a lépcsőháztól. Hiba, hogy az ajtóalkotó tulság buzgalomból sokáig tartják nyitva a bejárókat. Ilyen apró intézkedésekkel is lehet segíteni.

A zárt ülés ezzel véget ért.

(A nyilvános ülés folytatása.)

Láng Lajos: Mindenekelőtt legyen szabad elnést kérem az igen t. képviselő úrtól, hogy nem tegnap feleltem az interpellációjára. (A szíves volt ugyan nekem az interpellációt megmutatni, de megvallo, nem értem azt és nem tudtam, hogy már tegnap akarta azt előterjeszteni. Ez elkerülte a figyelmemet, amit konstánstól kívánok. (Helyeslés.) Különböztettem volna, mert a dolgotól a lapok után már informálva voltam és így a választ épp úgy megadhatom volna tegnap, mint a hogy megadom azt ma. (Halljuk! Halljuk!))

A t. képviselő ur azt a kérdést intézte hozzám, hogy (olvassa): „Igaz-e az, hogy a folyó évi november hó 20-án Kecskeméten és a folyó évi november hó 28-án Sátoraj-U helyen feladott, Nessi Pál országgyűlési képviselőnek címzett táviratok kézbesítését az igen t. miniszter ur tiltotta meg?”

Kérem disztingváljunk csak. (Halljuk! Halljuk!) Én magam nem tiltottam meg a kézbesítést, amint mondtam is a t. képviselő urnak, mert nekem előlegesen tudomásom a táviratokról nem volt.

Pap Zoltán: Nem is tette volna meg!

Láng Lajos: De meglettem volna. (Mozgás a szélsőbaloldalon.)

Pap Zoltán: Elég szomorú. (Halljuk! Halljuk!)

Láng Lajos: A dolog ugyanis a következő. Két távirat adott fel. (Zaj és mozgás a szélsőbaloldalon.) Mielőtt iténi méltóztának, méltóztassanak engem egész nyugodtan meghallgatni és azt hiszem, igazat fognak nekem adni. (Halljuk! Halljuk!)

Erabás Béla: Ez már gyanus!

Láng Lajos: Mi a gyanus? Az-e, hogy előbb hallgassanak meg, vagy pedig az, hogy azt mondtam, hogy nyugodtan méltóztassanak meghallgatni?

Mint mondtam, két távirat adott fel. Itt vannak a táviratok az eredeti aktákkal kapcsolatosan. Ezekből méltóztának látni, hogy az egyik, amely Kecskemétről kelt, a következőleg szól:

A kecskeméti hivatalnok két táviratos méltóságos Szalay Péter vezérigazgató urnak Budapest (olvassa): „Kézbenthető-e a következő távirat? (Halljuk! Halljuk!) Budapestre Kecskemét 1079. Nessi országgyűlési képviselő urnak. Függetlenségi pártkőr Budapest. Megbörtönköztesse velük tudomásu ma inszultusokat melyek a nemzeti ügy védelmének ocsályrészt jutottak. Fogadják nagyrabecsülsünk kifejezését, kérve, hogy az ortvánások el ne csüggeszszék, mert a magyar ifjúság mindig a nemzeti ügy és annak képviselője mellett fog állni. Eljen Nessi! (A nagy zaj és lelkiáltások a szélsőbaloldalon.) Nagyon helyes! Ellenmondás jobboldal.)

Ez a távirat érkezett fel Budapestre az az a kérdéssel a hivatalnok, hogy továbbbitható-e, kézbesíthető-e? Erre a hivatalos felelet az volt, hogy a Kecskeméti ennyi szám alatt felelet táviratot tartva vissza. (Nagy zaj.) A másik távirat ugyancsak így szól, hogy kézbesíthető-e a Nessi Pál képviselő ur részéről érkezett következő távirat (olvassa): Nemzeti becsület védelmében folytatott nemes küzdelemért, a hőbör-himnusz felidőzésében tanusított bátorságáért elismerésért és köszönetül küldi a sátoraj-u helyi függetlenségi kör. Mindkét táviratra az volt a felelet — ismétlem, az én tudomom kívül; de ez történa, s a felelősségen nem változat. — hogy: nem kézbesíthető.

A t. képviselő ur azt kérdezi tőlem, hogyha én tiltottam meg — és miután közegem tiltották meg, de mindaz, ami a miniszteriumból történik, a miniszter nevében történik (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: És lelelősségre!) és a miniszter felelősségre, — kijelentem már, hogy természetesen a felelősséget én szíri elvállalom, mert elvben en ugyanis, mintha én egyenesen személyesen tiltottam volna meg, mondom, azt kérdezi a t. képviselő ur, ha igaz, mondjam meg a táviratüzletszabályzatnak 3. § a) pontjának, mely része alapján tiltottam be a kézbesítést. Ezen a) pont a következőket mondja (olvassa): „Azon magántáviratok, melyek az állam biztonságát veszélyeztetik. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Halljuk! Halljuk! jobboldal.) az ország törvényeivel ellenkeznek vagy a közrendbe és erkölcsiségbe ütköző tartalommal bírnak, a továbbiaktól kizártnak.” (Zaj.) Az általános gyakorlat ezen szakasz alapján ez volt és azt hiszem, hogy az a közrendnek a folyománya, hogy táviratokban sértő, gyalázó kifejezések ne továbbítsanak. Nem kérdés az, hogy tény-e vagy nem tény; az mindegy; sértő, gyalázó, gyalázó kifejezésű táviratok nem továbbíthatnak. (Helyeslés jobboldal.) Én nagyon kérem a t. képviselő urat, méltóztassék ezt nemcsak helyeselni, hanem igenis követelni, hogy így tegyek, mert igen nagy kellőmetszőség származhat abból, ha magánemberek kaphatnának táviratokat, melyekben sértő szavak foglaltatnak. (Zaj. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Ki az a személy, akit sért?!) Az egyikben ortvánadásokról van szó. (Zaj. Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Az nem sértés!) a másikkban hőhörnötöről van szó. (Zaj.) Nem az a kérdés, hogy igaz-e vagy nem a kérdés az, hogy az sértő kifejezés-e, vagy nem? (Egy hang a szélsőbaloldalon: Akkor országgyűlési tudósítást sem lehetne lesírnyöznözni.) It magántáviratról van szó, nem országgyűlési tudósításról. Ha ez országgyűlési beszédéről szóló távirat

akkor nem inhiáltatik. Egészen más dolog ez. ne tessék összekeverni de magántáviratokról tartalommal nem szabad a táviratnak továbbítani. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Kire sértő?) Ha a képviselő urak akármelyikének van kedve ezzel foglalkozni és méltóztatik engem felkeresni, mutatkozik hogy ocsó táviratokról, melyek sokkal kevésbé erős kifejezések miatt tartattak vissza. (Nagy zaj a szélsőbaloldalon.)

Pap Zoltán: Hozzák be a cenzurát!

Láng Lajos: És az eljárás nemzetközi megállapodásokon nyugszik, én olvashatnék fel olyan táviratokat, amelyeket Ausztriában adtak fel, s melyeket nem küldtek el hozzánk.

Thaly Kálmán: Vagy Angliában!

Láng Lajos: Jó hogy Angliát tettsz említeni, mert még egy körülményre akarok hivatkozni. Az egyik távirat arról sem lehetett továbbítani, mert azért a távirat nem vállalt senki felelősséget, nem volt név aláírva. Ezt Angliában sem engedték meg; méltóztassanak Angliában telegrafálni, meg fogják látni, hogy sokkal messzöbvre viszik a felelősséget, mint nálunk.

Thaly Kálmán: Kis városban tudják, ki az ifjúság elnöke; Nagy Mihály volt aláírva. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon: Nem ez a Nagy Mihály!)

Nagy Mihály: Nem is irám alá!

Láng Lajos: Ez mellesleg, másodrendű kérdés, de a kecskeméti táviratunk nincs aláírva senki.

Thaly Kálmán: Kubik majd bemutatja; kezomben volt; Nagy Mihály volt aláírva.

Láng Lajos: Bocsanatot kérek. itt van: a jogász ifjúság van aláírva. (Derűltség a jobboldalon.)

Thaly Kálmán: Lehet, hogy ott nincs, de itt aláírta, ott van Kubik kezében, ne tessék nevetni, majd bemutatja. (Zaj.)

Elnök: Csendet kérek, képviselő urak.

Láng Lajos: Ismételve kérem, ne méltóztassék ezt politikai szempontból mérlegelni. (Felkiáltások a szélsőbaloldalon; Jogunk van hozzá!) hanem abból a szempontból, hogy általános és nagy érdek az, hogy a táviratoknál az a gyakorlat, amely eddig volt, hogy azok sértő tartalommal nem továbbítottak, fennmaradjon. (Elnök helyeslése a jobboldalon.) Igen sok a családi életet, a személyes életet és egyáltalában a társadalmi életet igen kimerítően érintő dolog történnek, ha a távirat ezt a gyakorlatot nem követné. Kérem, méltóztassék válaszomat tudomásul venni. (Elnök helyeslése a jobboldalon. Nagy zaj a szélsőbaloldalon. Pichler György közbeszól.)

Kubik Béla kijelenti, hogy az aláírás dolgában a miniszternek van igaza; mert a táviratunk csak a kecskeméti ifjúság szerepelt aláírás gyanúján. De nem veszi tudomásul a választ, mert Magyarország nem rendőriállás s még nem lépett életbe a Proimann-korszak nálunk. A miniszter elvállalta ugyan a felelősséget, de azért mégis hibás a közöge is. Kérde, miért sérti a közökeletet a hőbör-himnusz elnevezése. A színházakban mindennap elnevelik. Mért nem oszadjak be a színházak? A nemzetközi egyezmény csak az üzleti dolgokra vonatkozik, de a cenzurára nem. Nem veszi tudomásul a választ. (Zajos helyeslés a szélsőbaloldalon.)

Láng Lajos: T. képviselőház! Csak nagyon röviden ósajtok a t. képviselő urnak válaszon. Itt minosen szó semmi Ausztriával való leköltöttségről. A nemzetközi távirat-egyezmény az 1876. évi LVI. t. cikkbe van beiktatva és ebben a 7. cikk, amely megjelöl annak, amit előbb magyarul feleltassam. Következőleg szól (olvassa): „Les Hautes Parties contractantes se réservent la faculté d'arrêter la transmission de tout télegramme privé, qui paraîtrait dangereux pour la sécurité de l'Etat, ou qui serait contraire aux lois du pays, à l'ordre public ou aux bonnes moeurs.”

Veszi József: Hallo, Gabányi? (Nagy derűltség a jobboldalon.)

Láng Lajos: Tehát ez nem Ausztriával kötött szerződés, hanem nemzetközi egyezmény. Ennyi: karam csak megjegye, emi: egyébként ismétlem kérem a t. házat, hogy válaszomat tudomásul venni méltóztassék. (Helyeslés a jobboldalon.)

Kubik Béla: A távirat-üzletszabályban benne van az állam szó a törvényben nincs.

Gabányi Miklós: Vészi közbeszólására megjegyzni, hogy a miniszternek magyarul kellett volna elmondania mondakáját. Különböztet is úgy értette, mintha a miniszter héberül beszélt volna. (Derűltség.)

(A jövő ülés napirendje.)

Mink indítványozza, hogy a legközelebbi ülés holnap tartassék s annak napirendjére az indemnity tárgyalását tűzzék ki.

A Ház ehhez hozzájárult

Mink az ülést 2 óra 10 perokor beszárta.

BELFÖLD

Minisztertanács. Ma délután minisztertanács volt, amelyen a kabinetnek a fővárosban időző valamennyi tagja résztvett. A minisztertanácsra azért volt szükség, mert a rendez szerdai minisztertanács a Ház bizottságainak ülése miatt nem volt megtartható és mert november hatodiká óta nem volt minisztertanács s így a folyó ügyek rendkívül lezsuporodtak.

A kereskedelmi költségvetés. A horvát provizorium letárgyalása után a pénzügyi bizottság a kereskedelmi költségvetést tárgyalta tovább.

Az államvasutak titélén Kossuth Ferenc a zónatartja emelést helyteleníti, mert nincs tekintettel a helyi géopontokra. Papp Géza kérte hogy a feltétlen megállóhelyeket a szomszéd állomásokkal telelennel kös-

ték össze. **Bedő Albert** kérde, hogy a legközelebbi tavasszal meg akarja-e a kereskedelmi miniszter kezdetni a székyei vasutak építési munkálatait. **Neményi Ambrus** indítványozza, hogy újítsa meg a pénzügyi bizottság az 1896-évi költségvetéséről szóló pénzügyi bizottsági jelentésben foglalt azon határozatát, amely szerint lezárítja a kereskedelmi minisztert, hogy a jövő költségvetésekben az államvasutak tulajdonában levő fővasutak előirányzatát elkülönítve mutassa be a helyi érdekű vasutak előirányzatát. **Juszt Gyula** azt kívánja, hogy az államcsök nevei éjeli világításnak ki, végül az aradi állomás kibővítését sürgeti. **Miklós Odönnek** a vasuti törzsszövvényekről szóló szavai után a vita folytatását holnapra halasztották.

A horvát országgyűlés. Zágrádból jelentek, hogy a horvát országgyűlés máj ülését délelőtt tizenegy órakor nyitotta meg **Gyurgyovics** elnök. Az irományok közt van a költségvető-bizottság jelentése az indemnitásról és a magyar-horvát pénzügyi egyezménynek ideiglenesen egy évre szóló meghosszabbításáról szóló törvényjavaslatokról. Mindkét javaslatot a hétlőn délelőtt tíz órakor kezdődő ülésen tárgyalják.

A kivándorlási törvényjavaslat. A képviselőház igazságügyi bizottsága ma délután **Hodósy Imre** elnökle alatt ülést tartott, melyben a kormány képviselőiben **Sell Kálmán** miniszterelnök, **Páles Sándor** igazságügy-miniszter, **Günör Gyula** államtitkár és **Sölley Sándor** miniszteri tanácsos voltak jelen. A bizottság folytatta a kivándorlási törvényjavaslat tárgyalását és az eredeti javaslatnak az ügynöki intézményre vonatkozó intézkedéseit **Szell Kálmán** miniszterelnök javaslatára hét új szakasszal (15-21. §§.) pótolta, amely szerint a vállalkozó a szállítási szerződések megkötése céljából meghatalmazottakat alkalmazhat. A többi szakasz és meghatalmazottak működési körét és alkalmazhatóságának feltételeit szabja meg. A bizottság a módosításokat magáévá tette és ezután letárgyalta az egész törvényjavaslatot.

A reformátusok konventje. Ma negyedik napja folyt az év. reformátusok egyetemes konventjének tanácskozása bár **Bánffy Dezso** és **Kun Bertalan** püspök elnöklésével.

A zsinat előkészítő bizottságának az egyházalkotmányra vonatkozó reformjavaslatát a konvent néhány lényegietlen pont körül támadt vita után elfogadta

Az egyházi törvénykezés új szervezetről szóló rész tárgyalása következett ezután. A javaslat 10lőtt támadt vita során gróf **Tisza István** azt óhajtja, hogy minden kerülje szerkesztés a maga számára ügyviteli szabályokat. Gróf **Dégenfeld József** felelőssége után a konvent egy általános érvényű ügyviteli szabályzat szerkesztését határozta el. A második kérdés, amely körül vita fojtett ki, az volt, hogy vajjon a közigazgatási és a egyelmi bíróság eljárása egyöntetűleg szabályoztassék-e? A konvent kimondta hogy mindkét bíróság eljárását egyöntetűleg szabályozza. Kimondta továbbá a konvent, hogy a presbiterek az egyházközségi bíróság illetékessége alól kivételnek. Az egyházközségi bíróságról szóló rész kapcsán számos lezsolálás után elhatározta a konvent, hogy a bíróság tárgyalásokat mindig csak egy és pedig a hivatalban lévő elnök vezesse, aki szükség esetén a döntő szavazat jogát is igénybe veheti, az itjabb elnök-társak szavazó-bírák legyenek. Ennek az elvnek megfelelően alakították át az egész bírói szervezetet.

Dr. Nagy Dezso előadó ismerteteti ezután azokat az elvi jelentőségű újításokat, amelyek a *fejjelmi bíróságok elő tartozó cselekmények és mulasztások* dolgában a bizottság javaslatában foglaltatnak. A javaslat szerint a pénzübintés kiküszöbölődő volna s helyette mint egyelmi büntetés az intéz, ledés az hivatalból való emodítás időszakosan alkalmazandó. **Molnár Béla**, gróf **Tisza István**, **Lengyel Imre**, **Antal Gábor** és mások hozzászólása után a konvent a javaslatot gróf **Tisza Istvánnak** a melékümbüntetésre vonatkozó kiegészítő indítványával együtt elfogadta. A bírói eljárásról s az e járás szabályozás általános határozatokról szóló részt a konvent gróf **Tisza Istvánnak** a bekütelési eljárásra vonatkozó indítványával együtt magáévá tette.

Délután 4 órakor a konvent az egyházi adózásra vonatkozó bizottsági javaslatot tárgyalta és gróf **Tisza István** lezsolálása után elfogadta. A lelkészi nyugdíjintézet 10lőállításáról szóló lejezet tárgyalása következett ezután. **Hegedűs Sándor** a lelkészi nyugdíjintézet leállításának kérdését nem tartja még oly érértnek, hogy zsinati törvényt né provokálni elszérlő lenne. De ha a konvent mégis elhatározna a nyugdíjintézet leállításáról zsinati törvényt statnám, legvalóbb mondják ki egyidejűleg azt is, hogy a nyugdíjintézetet csak akkor lejtetik életbe, amikor a edeztet teljesen bitositra van. **Antal Gábor** úgy a nyugdíjaphoz való hozzájárulást, mint a nyugdíjat (180 korona) az egész vonsaon egyórómán, fix összegben óhajtja megállapítani. Gróf **Tisza István** az egész tervezetet, csak mint további tanulmányok alapját óhajtja előadgatni. **Fejes István**, **Hegedűs Sándor** és mások lezsolálása után a konvent abban állapodott meg, hogy a tervezetet szakfőrtöknek adja ki és ezeknek a számitásai alapján jog majd a kérdésben határozni. A tanácskozást holnap folytatják.

A baja-bátaszaki hírd. **Kardos Kálmán** volt baranyamegyei főispán és volt képviselőházi alelnök vezélése a ttt egy háromszáztagú küldöttség tiszteleg

holnap délelőtt Széll Kálmán miniszterelnökénél, Láng Lajos kereskedelmi és Lukács László pénzügyminiszternél. A küldötség, melyhez az érdekelt vidék képviselői is osztlakoznak, a baja-bátaszéki hid ügyében kéri a miniszterek támogatását.

Csongrád védelme. Csongrád község képviselőtestülete nevében a község előjárósága hosszabb védőíratban tiltakozik a képviselőháznak az ellen a megfélemező határozata ellen, amelyvel a község képviselőküldő jogát a mostani országgyűlés idejére fölfüggesztette. E nyilatkozat elmondja, hogy a képviselőválasztás előtt már régen szervezve voltak a küzdő pártok, úgy, hogy a választási küzdelem alatt sem az egyik, sem a másik nem hódított el egy embert sem. Az előzmények hosszas ismeretése után ezeket mondja az előjáróság nyilatkozata:

Csupán azt derítette ki a vizsgálat, hogy a választás napján a Hegyi-párt választói, a plébánia udvarán gyűlékeztek és ott a Hegyi választói a legnagyobb részben tanyai, a városból 1—2 órányira lakó — Csongrád város területe 40.000 katasztrális holdat tévén ki — polgárok voltak, kik a vizsgálat adatai szerint a parochián kevés enni- és innivalóval látattak el.

A szabadalvópárt ellen pedig azt igazolták csupán a vizsgálatok, hogy annak tagjai a választási időszak alatt három különböző helyen szabadalvú polgárok által saját társaságukban névnap és egyéb címen rendezett vacsorákon résztvettek. Melyeket illetőleg beigazoltatott, hogy abban három választó kivételével kizárólag régi ismert szabadalvópárti polgárok voltak és azok csak két-három órai időt tartottak, s amely vacsorákon mindig az a 60—80 szabadalvúpárti, évtizedek óta ezen zászló mellé sorakozott szavazópolgárok vettek részt és hogy ott egyetlen polgár sem lett kérielve arra, hogy ne szavazzon Hegyire, hanem Barossra.

Már most kérdezzük, hol vannak azon nagy törvényszerűségek? Hol van ezen íent beigazolást nyert „etetés és itatásnak” minősített vacsoráiban azon nagy korrupció? Hol vannak azon nagy romlottságok ismérvei, amelyek címen Csongrád választói választói joguktól megfosztattak? Hol vannak azon igazolt, helyes, törvényes jogaim, amelyekhez kapcsolódva, oly megbecsülhetetlen könnyelműséggel a saját egyes orgánumai a csongrádi választókat igaztalanul és helytelenül megvédőlték?

A nyilatkozat végül az ország választóközösségének ítéletére appellál a Kuria és a képviselőház ítélete ellen.

Tünetek.

— A Budapesti Napló tudósítójától. —

Budapest, november 28.

A képviselőház tegnapi ülésén történetekből mindenféle kombinációk pattantak ki. Konfliktusról beszélnek egyrészt báró Fejérváry Géza és gróf Apponyi Albert közt, ami egyuttal annyit is akart jelenteni, hogy Fejérváry és a volt nemzeti párt tagjai közt; másrészt Széll Kálmán és Fejérváry közt. A kombinációk mind az ellenzék köréből eredtek. Ezekkel szemben a szabadalvópárt beavatott köréből azt a határozott információt kaptuk, hogy sem a kormány valamely tagja és a Ház elnöke közt, sem a kormány tagjai közt nincs és nem is volt konfliktus. Akik ilyesmit a tegnapi incidensből következtetnek, azok rossz nyomon járnak.

Igaz ugyan, hogy báró Fejérváry Géza tegnap, a Nessi-ügyről szólva, a Ház iránt való előzetes nyilatkozatánál, de az is igaz, hogy nemcsak azt mondta, hanem azt is, hogy deferált a Ház határozatának. És az is igaz, hogy később gróf Apponyi Albert kijelentette, hogy a Háznak a mentelmi jog körében föltétlen rendelkezési joga van és ennek érvényét szerez minden hatósággal szemben. Igaz továbbá, hogy az elnöknek ennél a kijelentésénél a honvédelmi miniszter jelen volt és nem tett rá megjegyzést. Abból a három faktumból tehát, hogy Fejérváry deferált a Ház határozatának, hogy Apponyi enunciatla a mentelmi ügyekben hozott képviselőházi határozatoknak mindenkiel szemben való föltétlen érvényességét és hogy ezzel szemben a honvédelmi miniszter nem tett észrevételt: megállapítható, hogy ebben a kérdésben nem lehetett nézeteltérés a miniszter és a Ház elnöke között. Az egész tegnapi incidens az elnöki nyilatkozattal és annak hallgatagon való tudomásulvételével el van intézve.

A szélsőbal ma mindazonáltal puskaporos hangulatot mutatott. Szóvá is tették a mai ülés napirendje előtt, de Széll Kálmán egy határozott és igen tapintatos nyilatkozattal elvette az élet a felújított incidensnek. A miniszterelnök nyilatkozatát a szabadalvópárt egyértelmű helyesléssel

fogadta, jelölül annak, hogy osztozik abban a fel-fogásban, hogy incidens nincs. A honvédelmi miniszter nem volt jelen az ülésen. Bejött ugyan a Házba, de csak a miniszteri szobába, ahol meg-nézte a naplót, elolvasta az ellenzéki szónokok beszédét és nem látta szükségesnek, hogy nyilatko-zék. Nem is ment be az ülésterembe, hanem ha-marosan eltávozott a Házból, mert a déli gyors-vonattal Bécsbe utazott.

Mihelyt a honvédelmi miniszter bécsi utjá-nak hirtelen, a lehető legkalandosabb követke-ztetések támadtak a nyomán. Holott pedig ennek az utazásnak a Nessi-üggyel s a tegnap és ma történetekkel semmiféle kapcsolata nincs. Báró Fejérváry utazása, amely már napokkal ezelőtt el-volt határozva, a véderőjavaslatok miatt vált követe-gessé. Ezek a javaslatok már legközelebb tárg-yalásra kerülnek a pénzügyi bizottságban, szük-séges tehát tájékozást szerezni a javaslatoknak az osztrák parlamentben való sorsa felől.

Amint ezekből nyilvánvaló, a tegnap és ma forgalomba került híresztelések a helyzet félre-ísmérésén alapulnak. A szabadalvópárt körében az a meggyőződés, hogy Széll Kálmának, akinek pozíciója a koronánál rendületlenül erős, az ő szerencsés tapintatával sikerült a tüneteket vég-képpen eloszlatni.

Válságról pedig szó sincs. És pedig se kor-mánválságról, se miniszterválságról, se általá-nos, se részleges válságról. Konstatálhatjuk a legteljesebb határozottsággal, hogy Széll Kálmán kormányralépésének pillanatában sem volt erősebb, állásában biztosabb, mint ebben a pillanatban, mikor ezeket a sorokat írjuk. Hogy pedig parciális váls-gás sincs, az egyszerűen következik a dolgok természetéből és mindabból, amit elmondottunk.

Széll Kálmán mai felszólalásában természet-szerűen nemcsak a maga egyéni nézetét, hanem az egész kormány nézetét fejezte ki. Aminthogy ez másképpen nem is lehet. Ha valamely politikai kérdésben a kormány feje nyilatkozik, akkor ez a nyilatkozat fejezi ki az egész kormány állás-pontját.

Meg kell még említenünk, hogy a miniszter-elnöknek ezt a nyilatkozatát nem előzték meg semmiféle tárgyalások, kapacitálások, amint erről egyes újságok mindenféle tarka verzióban tudtak hirt adni. Egy árva szó sem igaz abból a nagy felháborodásból, bosszankodásból, lehangoltságból, amely egyes tendenciózus lap tudósításokban ki-sért. A miniszterelnök tegnap a Ház ülésén után nem is tanácskozhatott senkivel, egész délután a pénzügyi bizottság ülésén volt elfoglalva, este megjelent a pártkörben, ahol nyoma sem volt annak a regényesen kiszínezett forrongásnak. A mai ülésen teendő nyilatkozatról pedig szó sem esett, aminthogy nem is eshetett, mert arról, hogy Fejérváry tegnapi nyilatkozatát ma az ellenzék szövegesen, senkinek sem volt tudomása. Nem le-hetett róla tehát sejtelme a miniszterelnöknek sem, akinek nyilatkozata ez szerint teljesen rö-gyöztött volt, amint meglepetésszerű volt a provo-káció. Széll Kálmán ezt a nyilatkozatát az egész szabadalvópárt helyesli, mint olyan kijele-ntést, amely egyfölél kidomborította báró Fejérváry szavainak valódi lényegét, de másfelől a képviselőháznak a maga privilégiumai körében való teljes intézkedési jogát is minden félreírés-sel szemben tisztázta és minden lehető elhomá-lyosítással szemben megővta. Ez a felfogás ma este a pártkör hangulatán is félreismerhetetlenül kifejeződött.

Csupán a teljesség okáért iktatjuk ide ezek után a következő félhivatalos csefólatot:

A Budapesti Tudósító jelenti: A képviselőház mai üléséről kifolyólag a legutóbb híresztelések kelték szárnyra. Némely lap beszél a sza-badalvópárt hangulatáról a honvédelmi miniszter mellett és a honvédelmi miniszter ellen, kabinetválságról, miniszterválságról és ilye-nekről. Felvilágosításul közölhetjük, hogy mind-ezek a híresztelések alap nélkül és tendenciózus-sok, ami pedig különösen a kabinetválságról szóló híreket illeti: azok merő kóhalmok. Ami a mai ülésről, a miniszterelnök, amint az ellen-zéki szónokok nyilatkozatait hallotta, sietett a honvédelmi miniszter beszédének valódi értelmére rámutatni és őt az ellene támasztott vádak ellen a leghatározottabban megvédeni, kimutatván a

honvédelmi miniszter beszédéből vett idéze-tekkel, hogy a honvédelmi miniszter is he-lyesnek ismerte el azt, hogy a Ház föltékenyen őri mentelmi jogát és magát azzal ellentétbe he-lyezni nem akarta és nem is akarhatta. Mindenki konstatálhatja, hogy ez a miniszterelnöknek teljes mértékben sikerült is. Ismétéljük tehát, hogy semmiféle válság, sem kabinet-, sem részleges válság nincsen és hogy minden erről szóló hí-resztelés nem egyéb alaptalan kóhalmynál.

A magyar-horvát provizórium.

Budapest, november 28.

A képviselőház pénzügyi bizottsága ma délután 5 órakor Falk Miksa elnöke alatt ülést tartott, amelyen a kormányt Széll Kálmán miniszterelnök, Lukács László pénzügyminiszter és Láng Lajos kereskedelmi miniszter képviselte. A napirend első tárgya volt a Magyarországi és Horvátországi között létrejött pénzügyi egyezménynek egy további évre való meghosszabbításá-ról szóló törvényjavaslat.

Neményi Ambrus előadó ismertetle a magyar és a horvát regnikoláris bizottságok között eddig íolyta-tot üzenetváltást. Mintán az írásos üzenetváltás után a terrénmut mindkét részről előkészítettek, most már a szóbeli tárgyalásokra kerülhet a sor. Ebben a hely-zetben a javasolt provizóriumot annál inkább tartja elfogadhatónak, mert ugy a kormány, mint a ma-gyar országgyűlésnek és a horvát tartománygyűlés-nek kifejezett szándéka szerint ez lenne az utolsó provizórium, amelyet nemcsak a végleges megállap-odás követhet. Mivel a javaslat a jövő rendezésnek semmiféle tekintetben nem prejudikál, ajánlja a javas-lat elfogadását.

Barta Ödön azt a meggyőződést fejezi ki, hogy azok az áldozatok, amelyeket Magyarország 1868. évi Horvátországiért hozott, nem termették meg azt a gyümölcsöt, amelyet Magyarország joggal elvárhatott. Nemzeti állam nem képzhető érzelmi egység nélkül, Horvátországban pedig az érzelmi egység hiányzik, a kiélt való gravitálás ott már rendszerre vált és pusztít az országot lakó két jár között. Hozzájárul ugyan a provizóriumhoz, de sürgetőleg kéri, hogy végleges egyezmény rendezze a horvát-magyar viszonyt.

Szederkényi Nándor sürgeti a horvát viszony végleges rendezését. Ő ugy látja, hogy a kormány is hibás abban, hogy az egyezmény eddig létre nem jött. Ezt a javaslatot még megszavazza, de ezután definitívumról kell gondoskodni. Szeretné, ha a magyar íjak jobban kultiválnák a horvát nyelvet, hogy Horvátországban hivatalkói minőségben mű-ködhessenek.

Kossuth Ferenc ugy találja, hogy a meggyezés-keftön áll. Ezutal azért nincs egyezség, mert a hor-vátok szeretlen követeléseit megakadályozták. Ezért nem helyesli, hogy Szederkényi annyira sürgeti a definitívumot. Ő mindig nagy híve volt a horvátokkal való egyetértésnek és meggyőződése az, hogy abban, hogy velük magukat megértetni nem tudjuk leg-nagyobb része van az osztrák befolyásnak. Magyar-ország szabadsága mindig előnyére vált Horvát-országának, Magyarország bukásával megbukott Hor-vátország is. Annál érthetlenebb a horvátok gyűlö-lődése. A javaslatot elfogadják, mert nem akarja, hogy véglegesen egyezkedjen a horvátokkal, mielőtt Ausztriával tisztában vagyunk.

Komjáthy Béla nem osztozik abban a nézetben, hogy Horvátországot bármely körülmények között is kötelekünk kibocsátatni. Amig Magyarország él, mindig gondoskodni fog róla, hogy Horvátország idetartozása kétségessé ne váljék.

Papp Géza azt a közözi kapcsolatot, amelyben Horvátországgal vagyunk, jenn akarja tartani s a nemzeti párt, amely hasonló szemlemben működik, részünkről elismerést érdemel akkor, amikor a Ma-gyarországgal nem baráti érzelmi férfiak politikai működését kritizáljuk. Bizalmat fejezi ki a horvát miniszter iránt.

Kossuth Ferenc, Szederkényi és Barta polemizál-nak Papp Géza ellen.

Széll Kálmán válaszolt ezután az ellenzék fejte-getéseire, Neki is az a meggyőződése, hogy Horvát-országban is meg kell erősíteni a hűséget a magyar állameszméhez, híz kétségtelenül megköveteli minden-kitől, le egész a határőrvidek legutolsó emberéig. Az ellenzék íellogás és magartás ellenkezik Magyar-országunk, de Horvátországnak érdekében is. Ha ő megvallja, hogy ez az ézés nem vonul be minden házá és minden léleke Horvátországban, akkor be-át a azt is, hogy a magyar politikának erélyvel, tapintattal és a historial fejlemények iránti érzéssel kell Horvátországban fellépnie. Iparkodni kell, hogy a horvátok ebbe a mi közösségünkbe beolvadva, megtalálják az ő autonómiájukat. Ez a tudat halad, mert a Plivericek mellett ott vannak a Josipovichok, Tomasichok, Kovacevicsok és Eggersdorferok, akik helytállanak az állami egységért. Ami a javas-latot illeti, ő is mondja, ha nem tudunk vég-legesen megegyezni, akkor beszámolunk majd a Háznak. Nem volt szándéka a kihúzás az eddigi tárgyalásokban de ezután erőlyesen fognak hozzá-látni a kérdés rendezéséhez, mintán most már meglehetősen tisztultak az ügy körül nézetek. Az osztrák kiegyezés és a horvát köztött nincs ösze-üggés, ámbár a törvényben erre utalás történik. Ellen-zetni kell a kérdéseket, de ennek egyik eszköze az a törekvés, hogy egymást megértjük, azután pedig vál-lyvetve akarunk a horvát házákkal működni.

Cseh Ervin horvát miniszter ürvend az elhang-zott objektív nyilatkozatoknak. Mint a horvát nemzeti-

párt tagja kijelenti, hogy a pártnak Bartha által inkriminált határozata úgy értelmezendő, hogy a közös országgyűlés jogait ott senki kétségbe nem vonja, de az ellon szólják, hogy esetleg innét utasítsák az autonóm kormányt a belrend fenntartására. (Tetszés.)

A bizottság azután a horvát provizoriumról szóló javaslatot elfogadta.

KÜLFÖLD

A „Vorwärts” válasza. Vilmos császárnak Essenben, Krupp temetése után mondott beszédére, melylyel a német birodalom feje oly szokatlan módon s fényesen megvédte elhunyt „barátját”, így válaszol a *Vorwärts*, melynek támadásaival pszichológiai összefüggésbe hozzák Krupp hírtelen halálát:

Nem botányhajhászásból közzölték a Kruppról szóló híreket, hanem azért, hogy jelentős argumentummal szolgáljunk a büntetőtörvény 175. szakaszának már régóta követelt megszüntetésére. Egyébiránt abban a helyzetben vagyunk, hogy a törvényszéki tárgyaláson, amely remélhetőleg a legnagyobb mértékben nyilvános lesz, bizonyítsuk motívumaink tisztaságát és eljárásunk igaz célját. Nem igaz, hogy könnyelműen hitelt adtunk a híresztelésnek, mert mi a dolgot tisztá forrásból tudtuk meg, amely messze esik minden pártiszennedélytől és minden párgyűlöletől. Ertesülésünk alapján nyugodt meggyőződéssel, de *törhetetlenül ragaszkodunk tudósításunk megdönthetetlen igazságához.* A császár a szociáldemokrata szerkesztőség bizsiki rejtékéről beszél. Nos, egy szerkesztőség a törvény és az erkölcs előtt teletés azért, amit tesz, de az uralkodó nem felelős azért, amit mond és amit tesz. Az uralkodó támadhat, de *az ülő választ megtiltja a felségseréről szóló paragrafus.* De egy másik dolog még aggasztóbbnak látszik nekünk. A *Vorwärts* ellen bírósági eljárás van folyamatban, az igazságot tehát még csak ezután fogják kideríteni. Már most a pörnek ebben az első stádiumában a császár arra vállalkozik, hogy *szavával kezességként a vádlott bűnösségéért, hazugsággal és aljas szándékkal vádolván bennünket, az jog minden fölött áll, még a császár fölött is.* A jogszolgáltatás szabadsága minden államnak élete és nem engedhető meg, hogy a korona viselője egy folyamatban levő pörnek legelőjén tételel mondjon és ezzel a bíróságot abba a kinos helyzetbe hozza, hogy *vagy ellentmondjon a császári szónak, vagy pedig azt a látszatot vállalja magára, hogy a császári vélemény befolyással volt az ítéletre.*

A német vámtarifa.

Budapest, november 28.

A tegnapi nap fekete napja volt a német parlamentárisznak, nemcsak azon szenvedélyes jelenetek miatt, amilyenekre még nem volt példa a birodalmi gyűlésen, hanem amiatt is, hogy egy önkényes többség minden skrupulus nélkül tette magát a jogon és méltányosságon. Ha a vámtarifa 946 tételét en bloc elfogadják *Kardorff* indítványa szerint, amelyet legjobban a centrum támogat, az minden időkre roppant veszedelmes precedenst fog alkotni.

Vegyük példul azt az esetet, hogy valamikor egy reakcionárius iskolatörvényjavaslatot terjesztenek be. Ha a vámtarifának részletes tárgyalását el lehet fojtani, akkor ugyanezen megterjedhet ezzel az iskolai törvényjavaslattal s más egyéb javaslatokkal is. A tegnapi elkeseredett vita különben világot vet némely német képviselő logikátlanságára is.

Bassermann például úgy nyilatkozott nemrég, hogy a mostani birodalmi gyűlés reakcionárius a körmehegyéig, s most épp ő támogatja legjobban a többséget abban, hogy a parlamenti tanácskozáson erőszak tétessék.

A mai ülésen *Kardorff* indítványa fölött folyt a vita. A többség persze azt bizonyítja, hogy ez az indítvány megengedhető s nem képez törvénysértést, míg a kisebbség *szenvédélyesen, izgatottan, fenyegető csoportokat alkotva, vitatta az ellenkezőjét.* Az indítvány elfogadását aligha akadályozhatják meg s ez esetben ennek az állameszinynek beláthatatlan következményei lehetnek Németország parlament életére.

A mai nap eseményeiről tudósításaink a következők:

Berlin, november 28.

Ezer meg ezer löny kíváncsi közönség állotta körül ma a birodalomgyűlés palotáját, mert mindenki azt hitte, hogy ma fogognak ismüldödni a tegnapi botányok. A pártok teljes számmal vonultak föl, de a hangulat teljesen nyugodt volt. A kisebbség elhatározta, hogy *házzszabályvitát* fog kezdeni, amelynél nem lehet a vita bezárását indítványozni. A többség megállapodott abban, hogy nyugodtan fogja nézni a törtenéndöket, de akadnak egyesek a többség részéről,

akik azzal fenyegetözték ma, hogy a házzszabályok világos intézkedése ellenére mégis indítványt fogognak benyújtani a vita bezárása céljából. Ilyen körülmények között nem lehetetlen, hogy megvulnák a botányok. A folyosókon az a híresztelés kelt szárnya, hogy a kormány hamarosan be akarja rekeszteni az ülészakot, de nyomban azután megnyitja a birodalmi gyűlést és egy rövid törvényjavaslatot fog benyújtani, amely a nagynehezen létrejött kompromisszumot fogja tartalmazni.

A nemzeti szabadelvűek táborában már megint ki-tört az egyenlenség és a pártnak hat tekintélyes tagja kilépéssel fenyegetözték.

(Az ülés.)

Berlin, november 28.

A házzban, amelyben a képviselők rendkívül nagy számban jelentek meg, nagy az élénkség. A karzatok telvők. Az elnök asztala körül számos képviselő tolong. Általános feszült figyelem mellett *Spahn* (centrum) kezd beszélni. Mindenekelőtt az elnök ellen felhozott támadásokra akar visszatérni, amit azonban *gróf Ballestrem* megakadályoz. A szónok kifejti, hogy a *Kardorff*-féle indítvány a házzszabályok szerint megengedhető és nem tartalmaz törvénysértést. A kisebbségnek nem áll jogában, hogy az indítványt mint meg nem engedettet visszautasítsa. (Tiltakozás balról.) Hangsúlyozza, hogy az egész vámtarifa a vámtarifatörvény alapjának lehet tekinteni és parlamenti precedens-eseteket sorol fel. A szónok kiemeli, hogy a vámtarifa a bizottságban kimerítően megvitták és csupán eszközre akar lenni kereskedelmi szerződések megkötésére. (Tetszés a többségi pártokban. Nevetés balról.)

Schröder (szabadelvű pártgyesület) *Spahn* fejtegetését cáfolja. Véletlen többségeket még sem lehet megadni azt a lehetőséget, hogy a törvényhozást a maga izlésének megfelelően formálja. Ez „ügyrendelenség” volna. A többségi pártok eljárása számos, a vámtarifa által erősen érintett érdekek borzasztó megvetsét jelent.

Haase (szociáldemokrata) kifejti, hogy a *Kardorff*-féle indítvány parlamenti államesiny és a jognak flagrans megsértése. Az en bloc-elfogadás csak úgy lehetséges, ha ellene semmi kifogás nem történik. A többségi pártok bizonyára még meg fogják egyszer bánni, hogy erre a lejtős utra léptek.

Normann azt mondja, hogy a konzervatívok, mivel *Spahn* fejtegetéseit találóknak tartják, zárt sorokban a *Kardorff*-féle indítvány megengedhetősége mellett fognak szavazni, habár a konzervatívok egy része az indítvány anyagi tartalmával nem értenek egyet.

Elohter megjegyzi, hogy oly erőltetett jogmgyarazást, mint aminő a *Spahn*-é, még sohasem fordult elő. A *Kardorff*-féle indítvány benyújtását a házzszabályok flagrans megsértésének tartja.

Bassermann azt mondja: A szociáldemokrata eddigi harcomdorából meggyőződünk, hogy a vámtarifa 946 tételének letárgyalásával nem készülünk el. Tekintettel a vámtarifa nagy jelentőségére, nem lehet rossz néven venni, hogy letérünk az eddigi utról. (Nagy zaj balról. Az elnök hasztalanul igyekszik a nyugalmat helyreállítani.) A nemzeti szabadelvűek nagy többsége az indítvány megengedhetősége mellett van, ellenkező esetben más utat-módot találnak volna a tarifa elintézésére. Hiszen megváltoztathatunk volna a házzszabályokat. (Megújuló zaj.) Mivel az indítvány megengedhetőségének kérdése kétes, nincs más út, mint hogy a birodalmi gyűlés szavazás által döntsön. Hiszen a tarifa egyes tételeinek egyes megvittása azért semmiesetre sem lesz kizárva, de a szociáldemokrata huzó-halasztó taktikája mellett lehetetlen valamennyi tételt keresztültárgyalni. A szónok avval végzi beszédét, hogy a nemzeti szabadelvűek nem akarják többé az ország előtt viselni a felelősséget, hogy a vámtarifa javaslat megbukik és a szociáldemokrata obstrukciója győz. (Élénk tetszés a többségi pártoknál. Pisszegés a szociáldemokrataktól részéről. *Bassermann* egész beszédét heves közbekiáltásokkal zavarták.)

Liebermann (reformpárt) *Kardorff* indítványát formai és anyagi tekintetben elégtelennek mondja. Csodálkozik, hogy a konzervatívok oly nagyon ellátják a külügyi hivatal teendőit. A szociáldemokrataktól tegnapi fellépése megmutatta, hogy a házzszabályokat módosítani kell. A polgári pártoknak zárt sorokban kellene a közs ellenség, a szociáldemokrataktól ellen eljármik. (Tetszés.)

Geler (szociáldemokrata) megjegyzi, hogy a többségi pártok *seibarus-bódóvá tessék* a birodalmi gyűlést. (A szónokot ezért a kifejezésért az elnök rendutasítja.) A legközelebbi választásnál elérkezik a leszámolás ideje.

Bachem (centrum) hangsúlyozza, hogy kilenc tizedrésze annak, amit ellenfelei mondtak, nem tartozik a házzszabályokhoz. *Bachemnek ez a mondanca vi-*

haros tiltakozást kelt a szociáldemokrataktól, különösen Stadhagen tiltakozik élénken, aki hangosan kiabálva és öklével a palot útja követeli, hogy annak a szociáldemokrataknak, aki Baohem előtt jelentkezett szólásra, adják át a szót. Stadhagent az elnök ismételtel rendreutasítja. Stadhagen végre lecsillapodik, úgy hogy Baohem folytathatja beszédét. Amikor Baohem beszéde folyamán azt mondja: Ha önök tudnák, hogy hogyan beszéltek még csak nemrég is a szabadelvű pártgyesületnek a szociáldemokrataktól való viszonyáról, óriási zaj támad. A szociáldemokrataktól azt kiabálják: Hát mondja meg! Mondja hát meg! Stadhagen, Ulrich, Baudert hangosan kiabálva felnyomulnak a lépcsőn. Gotha elölük áll, de lelékik a lépcsőről. Az elnök hasztalanul igyekszik a rendet helyreállítani, folyton tukkiabálják. Reisshanes újra ezt kiáltja: Mondja hát meg! Az elnök rendreutasítja egymásután kétszer. A rendutasítást azonban az általános zűrvávarban nem veszik figyelembe. Végre az elnök annyira helyreállítja a nyugalmat, hogy kijelentheti, hogy a házzban senkinek sincs joga valamely szónokot arra kényszeríteni, hogy megmondjon olyant, amit megmondani nem akar.

Erre ismét kiált a vihar. A szociáldemokrataktól folyomulnak a lépcsőn és az elnök hiába szólítja fel őket, hogy menjenek le a lépcsőről, Bachem felé, aki az egész jelenet alatt várt a beszéddel, ezt kiáltja oda: Gazember! Kutyai! Az elnök, aki a zsvájiban tehetetlen, este 1/47 órakor egy félórásra felfüggeszti az ülést.

Az ülés újból való megnyitása után *Buesing* alelnök a legméllyebb sajnálkozását fejezi ki a lármás jelenetek felett, amilyenek most először fordultak elő a birodalmi gyűlésen. Reméli, hogy ilyesmi még a jövőben ismétlődni. Az alelnök felhívja a képviselőket, hogy ne foglalják el a szónoki emelvényhez vezető többé ismétlődni. Az alelnök felhívja a képviselőket, hogy ne foglalják el a szónoki emelvényhez vezető többé ismétlődni. Az alelnök felhívja a képviselőket, hogy ne foglalják el a szónoki emelvényhez vezető többé ismétlődni.

Singer azt mondja, hogy *Bachem* rejtek helyből tett olyan nyilatkozatot, mely az egész szociálista irakóit nagyon mélyen sérti. Neveket kellett volna megneveznie.

Bachem megjegyzi, hogy négy szemközti talán mondott volna neveket. Ilyen bánásmód után ezt nem lehet többé követelni tőle.

Singer válasza után *Lenzmann* (szabadelvű néppárt) beszél. Miután ez is a legnyomatékosabban ellene nyilatkozott *Kardorff* indítványa megengedhetőségének, a ház holnapra halasztotta a vita folytatását. A holnapi ülés napirendjén van még a lengyelek interpellációja is.

Berlin, november 28.

A szabadelvű-néppárt a birodalomgyűlésen egy indítványt nyújtott be, amely szerint a *Kardorff*-féle indítvány elfogadásán esetén a vámtételek több tételben lesz állítanak és több más tételben, így a vetemények, burgonya, gyümölcs, szárnyasállatok és következőkét után, a vámentesség mondassék ki.

HIREK

Budapest, november 28.

— BUDAPESTI NAPLO. November 30-án új előfizetés nyílik a Budapesti Naplóra. Kérjük azokat a tisztelt olvasóinkat, akiknek az előfizetése ezen a napon lejár, méltóztatassanak a megújításra idejékorán gondoskodni, hogy a lapot akadálytalanul küldhessük tovább.

— Személyi hír. *Minkus* Jenő, az Unionbank vezérigazgatója ma este Budapestre érkezett.

— A király állapota. *Bétsből* jelentik, hogy a király állapota minden tekintetben teljesen kielégülő. A király valószínűleg már a jövő hét elején a Hofburgba érkezik.

Az orosz trónörökös. A *Kölnische Volkszeitung* — mint egy kölni távirat jelenti — állítólag megbízható forrásból szerzett értesülések alapján közli, hogy *Miklós* nagyherceg, a jelenlegi orosz trónörökös sorvadásban szenved és állapota egyre súlyosbodik. Orosz udvari körökben mostanában sokat foglalkoznak a trónörökös kérdésével, mert egészen nyíltan beszélnek, hogy a cár udvari orvosi kizártnak tartják, hogy a cári párnak még utódja lehessen. Ilyen körülmények között elsősorban *Vladimir* nagyherceg következhetné a trónon, azonban öreg korára való tekintettel nem remélhető, hogy túlélje *Miklós* cárt. Ebben az esetben *Vladimir* nagyherceg legidősebb fia, *Cyrl* nagyherceg a leendő trónörökös.

— Vadászatok Kiszjenőn. Kiszjenőről táviratozták, hogy *József* Agost főherceg és neje *Mária* Augustia főhercegnő, továbbá *Fülöp* orleansi herceg és *Köbör* Fülöp herceg vasárnap vadászatra odaérkeztek. A földelmi vendégek kíséretében több magyar főúr van

Tüntetés az egyetemen. Ezuttal nem valamelyik professzor ellen, hanem egy nagytudományú tanár megbecsülésére tüntettek az egyetem falai között a jogászok. Az adta meg erre az alkalmat, hogy Zsögöd Benő, a magyar magánjog tudós tanára nemrégiben a királyi engedéllyel megnevezték a régi felvette régi családi nevét, Grosschmiedet is. Ez mindenféle magyarázatra adott alkalmat. A többiek közt azt is megírta egy újság, hogy Zsögöd azért ragaszkodik a német hangzású névhez, mert katedrát akar vállalni a berlini egyetemen. A professzor egy nyilatkozatban elmondta, hogy mennyire nevétség és a fölvétel, de a gyanúsítások azért nem hallgattak el. Legutóbb megjelent munkája tábláján már Zsögöd Grosschmied Benő a szerző — s újra szóba került a sajtóban az, hogy mi szükség volt a névnevelésre akkor, amikor névmagyarosítási mozgalom van Magyarországon — és pedig, amint a névmagyarosítások statisztikája mutatja, sikeres mozgalom. — A professzor tünitvényeit már tájékozva vannak azok leírni a kegyeleti intenciók leírásai, amelyek tanárakat rábírták a névvaltoztatásra s ma, amikor Zsögöd Grosschmied megjelent a teremben, éljenzessel fogadták. Mikor a professzor megtudta, hogy mivel szolgált rá az oviáció, felhasználta az alkalmat arra, hogy nyilatkozzék ebben a dologban.

Minthogy, ugymond ebben a dologban az országos közvéleményvel bizonyos ellentétbe jutott, szükségesnek tartja, hogy az egyetemi katedrálról nyilatkozzék. Elmondotta, hogy őt éppen magyar lajcserezetete ösztönözte arra, hogy régi nevét főívegye. Atyja Grosschmied Sándor táblabíró, királyi tanácsos és kitünő magyar ember volt. Anyja zemplánmegyei nemes család sarja. Egyik nagybátyja, máramarosmegyei főjegyző, az első főjegyző volt, aki a megyei protokollumokat magyar nyelven vezette. Amikor tehát régi nevét főívelte, nem Germánia felé pillantott, hanem Máramaros és Zemplánmegye felé, ahol ősei működtek. Nem arra gondolt, hogy ez német név, hanem éppen magyar családi hagyományaihoz való ragaszkodását akarta ezzel is kifejezni. Hismeri a névmagyarosítás jelentőségét, nem is akart azzal ellentétbe helyezkedni, mert az ő esete egészen különös elbáns alá esik.

A diákok annyira meg voltak elégedve a válaszzsal, hogy újra éljenzessel tüntettek a szigorú, de — úgy látszik — szeretettel tanár mellett.

A pékmesterek Láng Lajosnál. A Budapesti Sütők, Cukrárszok- és Itezeskalacsosok Ipartársulata ma délelőt nagy küldöttséggel tisztelettel a képviselőházban Láng Lajos kereskedelemügyi miniszterrel Vészi József országgyűlési képviselő vezetésével a miniszterrel a vasárnapi munkaszünetéről szóló törvénynek a sütiipar szempontjából való megváltoztatását kérte. Vészi József közönlötte a miniszterrel a szót Spolarits Györgynek, az ipartestület elnökének, aki a kérelmet a következőképpen adta elő:

A sütiiparosok a törvényben most megkövetelt huszonnégy óras havi pihenőnapot, a rendes pihenőkön kívül készséggel megadják a munkásoknak sőt szivesen adnak havonta egyszer egyolyiában harminchat óras szünetet is, de nem vasárnap, hanem hétközben. Kérik tehát ennek törvényét megengedését. Kérik továbbá, hogy vasárnaponként délelőt tíz óráról ne esti tizenegyre, hanem csak este tíz órára szüneteljen a munka; a házakhoz szükséges apró süteket (tészta, pecsenye stb.) déli tíz óráig vegyessék, végül, hogy míg ezek törvényesen étebe nem léphetnek, a kereskedelemügyi miniszter szüntesse be a sütiiparosoknak a vasárnapi munkaszünet tekintetében való ellenőrzését.

Láng Lajos kereskedelemügyi miniszter szivesen látta a küldöttséget s kifejezte, hogy neki ebben a kérdésben az a legfőbb óhaja, hogy a segédek és mesterek között végre-valahára békeség legyen. Ennek azonban az egyik feltétele az volna, hogy a segédek egyetértésnek a mesterekkel s ha e felől ő meggyőződhetik, akár huszonnégy óra alatt valóra válhatik a mostani kérelem is.

Vészi József megjegyzi erre, hogy a mesterek tulajdonképpen a legnagyobb előzettséggel viselkednek a munkások iránt, akkor, mikor a törvényben megszabott 24 óra helyett 36 óra szünetet ajánlanak, de a segédek egy része állandó agitáció célpontjának tekintik a munkaadót.

Rockenbauer Pál panaszkodik, hogy a rendőrség és eljárárság sokat zaklatja a mestereket az ellenőrzésekkel.

Láng Lajos kereskedelemügyi miniszter úgy látja, hogy tulajdonképpen az volna a legcélszerűbb dolog, ha a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó törvényt teljes szigorral végrehajtanák. A kérelmet mindenestore sürgős tanulmány tárgyává téteti, meghallgatja minden főlészóalást s a méltányosság és igazságosság követelményeinek megfelelőleg fog intézkedni.

Vészi József közönlötte a miniszternek a fogadatlansáért, pártfogásába ajánlta a kérelmet s a bizteltség Láng miniszter zajos életével végződött.

Délután az ipartestület rendkívüli közgyűlést tartott, melyen Spolarits György beszámolt a miniszterrel járt küldöttség útjáról.

Az elnök hangsúlyozta azután hogy a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény lehetetlenné teszi, hogy hettefe kiogástalan sőtéményt készítsenek. De a sültemesterek nem óhajtják, hogy a nagyzsőség e miatt hétköznap reggelente bátrányt szenvedjen. A miniszter ma megnyugtató biztatással bocsátotta el a küldöttséget s éppen e miatt ajánlja, hogy egyelőre lezártsák meg minden erőjüket, álljanak el multikori határozatuktól, hogy hettefe nem sülnek, vasárnapról kezdve ismét sülnek, majd talán a rendőrség és a városi hatóság is elnézőbb lesz a mesterek iránt, míg az ügy a miniszter közbenjárásával irántéves elintézés nyer nem fogják őket ellenőrzés címén annyit zaklatni. Hassler Ferenc Krupits Antal, Kemény Dezső ajánja, hogy vasárnap se süljenek, ezt a megállapodást mindaddig tartásuk be, míg a törvény módosítása meg nem történik. Steiner Sándor, Grünwald Jakab, Neuherr Ferenc az előző indítványt pártolják. Holdannér Ignác az iránt tudni inkább a miniszterhez, hogy a vasárnapi munkaszünetről szóló törvényt teljes szigorral bajtassa végre a sülőknl is. Ne süssön hettefe senki semmire uton-módon, legyen úgy, mint Angliában van. A közgyűlés egyhanguslag el fogadta az előző indítványt a jövő vasárnap tehát ismét sülnek. A sülteménykihordás és a sülteményvel való házias került ezután tárgyalás alá. Spolarits György elnök ismertette az ügyet s a tanácsa, hogy ezental csak sültegegek borússannak hához sülteményt, nem provizó, hanem rendes fzetés mellett és pedig a munkadón belül. Ezzel egész sereg sülteparos nyer helvet s lenyegesen csökken jog a szakképzett munkások nyomorúsága. munkanélkülisége. Hirsch Zsigmond, Steiner Sándor lezárólatása után az indítványt elfogadták. Micak Lajos aielnök lelkes szavakkal a ajánja, a munkások érdekében hogy a mesterek alkalmazottaikat a testületi betegségyezőpénzárból irassák át a kerületi betegségyező pénzárból, amiből a közgyűlés zajos helyes éssel hozzájárult.

Végh János halála. Végh János fővárosi ügyvéd, a harmadik kerület társadalmának általánosan tisztelt és szeretett alakja, ma 76 éves korában meghalt. Halála mély részvétet és őszinte bánatot keltett fővárosszerte. Végh János fővárosi bizottsági tag is volt s hosszú időn át a harmadik kerületi szabad-eüvpart elnöke.

Keresztül a sivatagon. Háború van újra Afrikában. De most nem kulturnép áll szemközt az angolokkal, hanem a mollah vad törzsei, kik bözötba rojtözve innen is, onnan is támadnak az előnyomuló ellenségre. Más a fehér emberek és más a vadak hadviselési módja. Az egyiket a stratégia, a hadi tudomány vezeti, a másiknak a sivatag éghajlata, szokása, az állatokkal való harc volt a tanítóestere s ezért lehetetlen európai hadseregeknek számolni velük. Sehöl város, vagy üdítő erdőség s Manning tábornok seregével rekkenő napban nyomul előre. Két oldalat szomáli katonák láncba húzódnak, hogy ellenséges lovasok röpülve, mint a szél, ne törhessenek rájuk s a fekete szegély között, mint élő folyam hőmpolyog tova az angol sereg. A tikkasztó levegő megöli az állatokat, kidönti a sorból az embereket s mértőldonyi messzeségben állati tetemek s halódó katonák mutatják, hogy merre vonult el a világ legnagyobb hatalmának serege. S ki tudja, valahol szemközt a fáradt sereggel már gyülekezni a fekete ellenség s egyszerre váratlanul megdörög a vadak kezében az európai fegyver s a sivatagon át habos paripák ragadják a fehér leplű harcosokat. A végtelen sikon messzire hallik a puskaropogás s az idegen hangra remegve buvik meg a pusztai vadja...

A Hunyadiak sremléke. Az Országos régészeti és embertani társulat ma délután 5 órakor tartotta rendes havi teiovasó ülést a Nemzeti Múzeum kupolacsarnokában Förster Gyula miniszteri tanácsos elnöklete aat. Az ülésen dr. Veress Endre dóvai fő-reáliskolai tanár tartott teiovasóat a Hunyadiak sremlékeiről.

Sok vilára adott alkalmat az a kérdés, hogy Hunyadi János és fia László nevével jeölt sremlékek tulajdonképpen kiké? Ezzel már többen is foglalkoztak, s dr. Veress Endre most egykoru feljegyzések alapján azt bizonyítja, hogy a Hunyadi János kormányzó nevével ellátott sremlékek tényeg az ővé ugyan, de nem egykoru hanem a XVI. század közepeén — 1551 évben — Castaido János tábornok által készíttel sremlék. Ennek Jaros mestere úgy 1579-ben is ét és működött. Hunyadi László sremlékét pedig tulajdonképpen Szapolyai János király s özvegye Izabella királyné készíttel. Teiovasó véleménye szerint eredetleg a székesfehérvári koronázó székesegyházban jeölté utos nemzeti vértel királyunk kriptáját s onnan hozottat Erdélybe 1543. évben, midőn a törökök a királysrokat leduiták. A sremléket készítője a székesfehérvári szapolyai kápolnában levő ősi sremlékekről mntazta.

Möller István műépítész ezzel szemben azt állítja, hogy a sremlék a XV. századból való, nézetét támogatottk Sirobi Aajos és Toth István szobrászok és Boncz Odön miniszteri osztálytanácsos s a társulat tagjainak nagy része ezzel szemben azt vitatja, hogy a sremlék — dr. Veress Endre nézetével egyezően — nem egykoru, hanem a XVI. század közepéről származik.

A társulat tagjai közel egy óráig vitalkoztak a kérdésen, de eldönteni nem tudták.

Zálogban tartott hadihajó. Törökország hajói arról nevezetesek, hogy amikor a hajók nyomrában be akarnak futni a kazánok alá, akkor veszik észre, hogy nincs gép a hajón. Ilyenformán nem esoda az, ha a Beteg Ember nemcsak a száraz földön, hanem a tengeren is gyöngye. Nemrégiben is képtelen volt beváltani például azt a kötelezettségét, hogy elbájon a kalózzokkal. Az olasz hadihajóknak kellett átváltalni az ügy elintézését — s ez tudvaleg sokkal többe kerül, mintha házilag intézték volna el a dolgot. Hogy tehát valamennyire mégis föl legyenek készölve olyan eshetőségekre, amikben szükség van a hajóra, reparációra adta egy pár páncélost. Egy közülük, a Messadje nevezetű Genuába került az Ausaldo-lébe gyárba. Volt rajta egy kis igazítási való. Végre is elkészült a gyár a munkával s elküldte a számát a nagy urnak. Konstantinápolyban azonban nem igen vannak bővíben a pénznek s ígéretekkel traktálták a talánt: Hogy majd fizetnek, ha lesz miből. Az azonban végre is megunta a dolgot s egyszerűen lefoglaltatta a hajót. Olasz lobogó került a török helyébe, annak a jelöl, hogy ehhez a hajóhoz egyelőre a gazdájának semmi köze nincs — s Törökország nem-sokára fizet, mint a köles. Mindig előteremtí tudniillik a pénzt, de csak akkor, amikor már semmiféleképpen nem lehet kitérni a fizetés elől.

Jegor Milevics önfeláldozása. Ez a muszka ember, aki nemrégiben elvégezte Moszkván az egyetemet, a minap Varsóból, szülővárosából Grodnoba, menyasszonyának a birtokára ment, hogy a legközelebbi napokban megtartsa ott az esküvőjét. Ejjel a jaltaban tűz ütött ki s Milevics is a mentők közé sietett. Egyszer csak gyermekiskolás hallatszott égő házból, s apa a haját tépve akart berontani az égő házba, hogy két éves gyermekét kihozza a lángokból, de az emberek visszatartották. Ekkor Milevics nem törődve semmivel berontott a házba s szerencsésen kimentele a gyermeket. Rubái azonban lánggal égtek rajta, s mivel senki sem mert a közlébe menni, olyan súlyosan összeégett, hogy sebeibe csakhamar bele is halt. Menyasszonya közel van az örüléshez.

A magyar munkás sorsa — külföldön. Egy berni telegramm jelenti, hogy a kanton kormányához tegnap interpellációt intéztek a miatt, hogy a Messing testvérek cég embertelenül bánik a berni Jurában a magyar munkásokkal. A kormány ígéretet tett, hogy meg fogja vizsgálni az ügyet. — Kiváncsiak vagyunk arra és kíváncsiakunk jogosult is küssé, hogy vajjon mit tett a munkások érdekében svájci követségünk...

Tízusz egy szülészeti klinikán. Prágából jelentik lapunknak: Nagy rémületet okoz, hogy az Országos Szülészeti Klinika német és cseh osztályán kitört az endemikus tizusz. A Narodni Listy jelentése szerint megjelölés intézkedéseket tettek a betegnek izolálása dolgában valamint szigorú vizsgálatot is indítottak, hogy a baj keletkezésének okát kiderítsék. A helytartóságot és országos bizottságot hivatalosan értesítették, hogy a szülészeti intézetben eddigelő tizenketek betegdek meg tizuszban.

Felolvasás Zoláról. A Társadalomtudományi Társaság ma délután rendes teiovasó ülést tartott Fikler Gyula előklete aat. Ezt teiovasó volt, mind a kéző Zoláról. Az egyiket Lazar Bea tartotta aki Zolát mint műkritikus méltatta, a másikat Hayos Lajos idegorvos, aki Zola munkásságát a természet-tudomány szempontjából tejegelte. Mind a két teiovasás nagy teiszést aratott.

A tolvajlás új neme. Nem igen hallottunk még olyas élte lopásról, amilyet Brüsszelből jelentenek. A maastriht-lüthichi vonaton egy idő óta állandóan kihalogattak az első osztályú ülkek üléseinek bársonyát. Végre megcsapték a tolvajt egy vonatvezeték szegélyében, aki a bársonyból papucokat készíttel.

Panaszos levél. A mai postával a következő levelet kaptuk:

Igen tisztelt Szerkesztő ur!
A Koronaherceg-utóban lakom. A minap este hazamenet, borzasztó tizuszot éreztem, a korányk teje volt korommal és kéménypiszokkal. Az első pu-anban azt hittem, hogy tiz volt valahol a közlemben, de kérdezősködésemmre megtudtam, hogy a tiznek és a korommal teiltet levegőnek a iópsza az oka. A téli idő beállával megromtja a környező utók levegőjét s mindentelileg betegség osráját ontja ki tizölög kéményem. Igen jól tudom, hogy egy ilyen nagy intézet tizése, hó árny ki kezes, szoba és tizke van, sok tüstet is jár, de az szinte elképzelhetetlen, hogy ezen állapotban ne lehetne valamiképpen segíteni.

Lehetséges, hogy a hivatalnokok mindenféle papírost és hulladékokat, — hiszen a postánál ilyen masszámra van! — dobnak a kályhába s ez teszi elviselhetelenné a belvárosi atmoszféráját.

Nagyon kérem, vegyeskedjék e soraimat közzétenni. Hiszem, hogy a posta kitünő igazgatósága, mely máskülönbben teadata magasztalán áll, gondoskodni fog a módon, hogy az ilyen panaszok megszűnjének. Maradtam kiváló teiszettel!

Koronaherceg-utcai lakó.

— **Krüger instanciája.** Mikor Krüger elmenekült Európába, az angol kormány örökre kiiltotta őt Dél-Afrika területéről. Azóta Európában ette a számtaltes keserü kenyerét. Hogy ez mennyire nem elcsépett frázis az ő esetében, mutatja az, hogy a napokban Schalk-Burgen tábornokot alázatos levéllel küldte Chamberlainhez, melyben engedélyt kér a Dél-Afrika való hazamenetelre s kijelenti, hogy aláveti magát az angol uralomnak. Megható tragikum a hazátlan ösznek, ki engesztelhetetlen ellensége volt az angoloknak még Európában is mindaddig, míg parányi reménye volt, hogy a boerok kivívják függetlenségüket. De elveszett még ez a parányi reménye is, nem nyujtottak vizsgálatát a szótárok, nem talált egyetlen fénysugarát Bibliában. De megtalálta azt a mondatot, hogy minden Isten akaratából történik a földön és a föld felett. Megtalálta s a magára maradt ősz pátriárka megvizsgáltodott, mivelhogy mindenkoron nagy volt az ő hita. Lassanként megbékél a dolgok új rendjével, ami nem mehetett marangoló lelki tusák nélkül s megbékél az ellenséggel, melynek ime alattvalója is lesz, ha az Ur így rendel. S mikor a lelki harcok elmulának, akkor elfogta a távoli haza nosztalgiaja, mert haza az, ha a megölt országok közé sorozta is a véget. Nem tud elszakadni Transvaaltól, melynek sivar legelője zsebb a hágai királyi parknál, melynek szegényes farmjai gyönyörűbbek királyok kéjlekainál. Nem tud elszakadni attól a földtől, hol bölcsője ringott, hol négy napig lovagolt, hogy menasszonyát hazavigye, hol népének a vezére volt, hol a felesége nyugszik, „kinek elviselt cipőjét — mint maga mondá — nem adná a Covent Garden-színház összes rózsásarcu színeszínőrt” s hol annyi boer hős alszik végtelen álmokat Spionskop és Drakenberg véres oldalán. Eleget élt, elérte a pátriárkai kort, betöltötte hivatását a földön; esoda-e, ha visszavágyik meghalni a végtelen mezőkre, az egyszerű farkok közé s nem tud megbékülni azzal a gondolattal, hogy porai ne az édes haza földjében nyugodjanak. Az édes haza földjében, melyben urrá tette az ellenséget az isten az ő kikutathatlan bölcsessége szerint. Krüger legalább így hiszi s ez ad majd neki nyugalmat hátralévő napjában.

— **A külöze halála.** A *Neues Wiener Tagblatt* áudósítója táviratozta Bécsből, hogy ma ott meghalt egy *Oesterreicher* Henrik nevű gazdag tőképénész, aki külföldön ösödéséről volt nevezetes. Az öreg tőképénész a világtól teljesen elvonulva kúporgatta vagyonát és csak éppen gazdasszonya volt bejáratos hozzá, aki egy magasabb rangú miniszteri tisztviselőnek a testvére. 400.000 korona készpénzt találtak *Oesterreicher* lakásán, holott hozzátartozói biztosan tudták, hogy éppen tízezer korona vagyonra volt az öregnek. Vallatóra fogták a gazdasszonyt, aki azt mondta, hogy *Oesterreicher* közvetlen halála előtt 108.000 koronát ajándékozott neki. A rendőrség megindította a vizsgálatot.

— **Letartóztatott bankár.** *Chippa* bankárt, az ismert olasz klerikális pártfőnök, *Carenzi* tábornok unokaöccsét, mint Rómából táviratozták, letartóztatták. Azzal gyanúsítják, hogy *Giugino* gazdag özvegyasszonyt *Genován meggyilkolta.* A letartóztatás óriási feltűnést kelt. Rómában nem hisznek *Chippa* büntetésében.

— **Forradámi mozgalmak Oroszországban.** Az orosz néptanítók körében egyre terjedő forradalmi mozgalomra érdekes világot vet az a körlevél, amelyet *Skrebnitzki*, az orosz népioktatás felügyelője intézett a néptanítókhoz. Ez a körlevél óva inti a tanítókat bármely rendellenességben való részvételtől és azzal fenyegeti meg őket, hogy ha működéssük nem fog szigorúan alkalmazkodni a kormány és a törvények szemléhez, a legerélyesebb eszközökhöz fog nyulni velük szemben.

— **Halálhíres.** *Ozv. Amtmann* Jánosné, szül. *Fürber* Anna, egy 83 éves köztisztviselőben állott maíróna, tegnap délután meghalt Budapesten. Id. *Sainnyey* József kir. tanácsos a testvérnénjét *Wirkler* Endre nyug. főgimnáziumi igazgatót az anyósát gyászolja a megboldogultban.

— **Mikor az inasok mulatnak.** Az éjszaka egy éjjeli mulatóhelyen állított a detektíveknek, hogy két egyszerű külsejű ember anyátlanul pazarol költsékeiket. Igazolásra szolgáltatták fel őket s kiderült, hogy mindkettő urasági inas. A detektívek bekísérték őket a főkapitányságra s itt megállapították, hogy *Boráth Pál* és *Németh Mihály* a nevük. A két urasági inast megmozgatók s több ezer korona készpénzt találtak náluk. A két jómódú a vallásos szót beismerte, hogy *Boráth* gazdáját, *Natter* Vilmos ügyvédet lopták meg. A detektívek kimentek *Natter* lakására, aki álmerkodva hallotta a lopást, amiről neki még akkor sejtelleme sem volt. Ekkor jutott csak tudatára annak, hogy inasa a *Wertheim-szekerényből* 8000 korona értékű ékszert

lopott el, amelyet elzalogosított. A két inast a rendőrség letartóztatta.

— **Jótevők adományok.** A következő adományok érkeztek a mai nap szerkesztőségünkbe: *gróf Fejercsics* Tódorné 20 korona az *Ingenykenyer*, *Fenyő* Miksa, Budapest 2 korona az *Ingenykenyer*, és 2 korona az *Ingenyter*, *Wertheimer* Vilmos, Léva 8 korona az *Ingenykenyer* és 8 korona az *Ingenyter*, *Licsike*, Lengos 6 korona az *Ingenykenyer* és 6 korona az *Ingenyter* javára. Összesen 60 korona, mely összeget rendeltetési helyére juttatjuk.

— **Háskutatás egy röpirat miatt.** *Eszék*ről táviratozák, hogy dr. *Kovacevics* Vladimir ügyvéd iródjában a rendőrség ma háskutatást tartott, amelynek az volt a célja, hogy lefoglalják *gróf Khuen-Héderváry* horvát bán ellen kiadott röpiratának példányait. A rendőrség lefoglalta az iródban talált példányokat. Az ügyesség *Kosics* ügyvédesség és *Gyurgyevics* napidíjas ellen a röpirat terjesztése miatt megindította az eljárást.

— **Részedett földműves.** A csalásnak már megszokott módjával szedte rá néhány szélhámos *Zsigmond* János garam-kissarlói földműves-gazdát, *Molnár* Márton 54 éves vécseházost, aki földije *Zsigmond*nak, a múlt hetekben ötkereszte a földművet *Garam-Kis-Sarlón*. Elmondta, hogy egy pénzhamisító bandával van összekötésben, amely jó pénzért háromszor annyi hamis pénzt ad, amely éppen olyan jó, mint a valódi. Bizonyoságot mutatott is egy jó tízezt, azt mondván rá, hogy hamis. *Zsigmond* kapott a jó alkalmon s felölt a lóvárosba, ahol *Kelemen* István negyvenhatéves kőműveshez vezette *Molnár* Zsigmondot, mint a banda egyik tagját. Miután *Zsigmond* ismert már régóta *Kelemen*t, bizalommal adta át neki 400 koronáját azzal, hogy 1200 koronát kap érte. A hamis pénz azonban sehogyan sem tudta megkapni, sőt a szélhámosok még 800 koronát csaltak ki tőle különböző ürügyek alatt. Végre is *Zsigmond* a türelmét vesztve, követelte a pénzt. Erre egy *Grös* nevű embert utatartak be neki. Ez ő vezette egy sip-utcai átjáró ház elé ahol azután a házon keresztül megugrott. A részedett földműves lejelentést tett a rendőrségnek, amire *Molnár*t a család értelemi szerződés, *Aisó-erdősor* 80. számú lakásán letartóztatták. Társait nyomonzzák.

— **Gyilkosság.** *Cedkornán*, mint onnan jelentik, rómes gyilkosság történt. *Vugrinics* I. ottani lakos 26-án éjjel fél 2 órakor belért a csáktornyai nagyvendéglőbe s bort rendelt. *Friedl* János, a vendéglő tulajdonosa, tekintettel, hogy a záróra elmúlt s hogy vendége már ugysis részeg volt, a bort megtagadta, mire *Vugrinics* háromszor hasba szúrta. A rögtön előhívott orvosok már csak a beállott halált konstatahíhatták. A gyilkost elfogták.

— **Hirtelen halál.** *Lengyel* Sándorné, *Lengyel* Sándor lelkészkereskedelmi-iskolai igazgató neje a *Práter*-utca 17. számú ház előtt hirtelen rosszul lett és meghalt. Valószínű, hogy szívizéhihűdés ölte meg. Holttestét a *Nagymező*-utca 1. szám alatt lévő lakására szállították.

— **Egy öngyilkos Torricelli.** *Firenze*ben, mint onnan jelentik, öngyilkossá lett a minap a turini gróf titkára, *Torricelli* Jenő. Az öngyilkos csak negyven évet élt, s a híres fizikusnak, *Torricellinek* egyeneságon leszármazottja.

— **Tűs.** Ma délelőtt tíz tíztől ki a *Newmann* és *Mannheim* ládagyors Órdűvgyörgy-utca 38. számú rak-tárának a padlásán. A tűzet még idekorán észre-vevtek és mielőtt nagyobb veszedelem tamadhatott volna, a központi tűzrészeg eloltotta.

Krupp halála.

Budapest, november 28.

Krupp vagyonát legidősebb leánya, *Berta* örökölte, aki azonban még szintén fiatal leány lehet, mert, a mint ezt az esseni teleggramm mondja, nagykorságáról az anyja képviseli. A gyár vezetésén a régi igazgatóság kezében marad. Krupp özvegye leánya nevében a munkások jóléti intézményei számára két millió, a hivatalnokok javára egy millió és Essen városának egy millió márkát adományozott.

Krupp halála egész Ollaszországban mély részvételt keltett és mindenki meg van győződve arról, hogy azok a galád rágalmak, amelyekkel *Krupp*ot illeték, nagyban hozzájárultak az ő hirtelen halálához. A szemére veletl vádakból egyébként — mint már kiderült — egyetlen szó sem igaz. A caprii hatóságok a legszigorubb vizsgálatot indították s a vizsgálat megállapította, hogy *Krupp* egy rágalmas bandának lett az áldozata, akik egyes rendelkezéseikre álló újságok utján végeztek hitvány munkájukat. Ollaszországban minden előkelő személyiségű ki van tve e szennyes lapok támadásainak. Amiket a nápolyi *Propaganda* és a milánói *Soyne* mások magánéletéről írnak, az — Ollaszországban mindenki jól tudja — mind koholmány és hazugság. Krupp ügyet sem vetett e lapok támadásaira, mert nem hitte, hogy akad német lap, amely hitelt ad azok rágalmának. Négy esztendő óta rendszeren *Capri* szigetén töl-

tötte a téli hónapokat *Krupp*. A *Quisiana*-szállóban lakott s gyakran látott magánál vendéglő német írókat és festőket, akik néha vidám tréfák és nótázás mellett késő éjjelig nála maradtak. Még álmában sem jutott észébe *Krupp*nak soha, hogy olyan orgiákat rendezzen, mint aminekkel a nápolyi szennylap vádolta. *Krupp*ot különben meg akarták zsarolni akképp, hogy fotográfiákat készítettek, amelyek *Krupp*ot ábrázolták a legnagyobb dösszőlések közepeben. Több ilyen fotográfiát kínálak neki megvételre, de a zsarolók nem tudák elérni céljukat. Ez volt a tulajdonképpeni indító oka a *Krupp* ellen intézett támadásoknak.

A meghalt ágyúkerályban a képviselőtestök egyik böközől vásárlókat vevésítették el. A festők bizonyára nem egyhamar jutnak olyan támogatóra, mint amilyen ő volt, akinek sok jutott a joból, a földi kincsekéből, amelyek a halandók legnagyobb részének annyi gondot okoznak. *Krupp* hírszerint híve volt az új művészeti irányzatoknak. A düsseldorfi kiállításon harminckétezer márkáért megvette *Max Liebermann*nak egy képét, akitől különben vagy féltucat képe volt már. *Konstantin Meunier*t, a nagy belga festőt annak idején különös figyelemmel megihvítta volt Essenbe.

Rómából jelentik: Kiderült, hogy a *Krupp* ellen indított hájsza egy *Capri*-szigeli gyógyszerész műve, aki halás ellensége volt *Krupp*nak. Hogy az olasz kormány mennyire nem adott hitelt a rágalmaknak, bizonyítja az, hogy *Zanardelli* miniszterelnök *Nápoly*-ból, ahol a közmunkaügyi miniszterrel és több államtitkárral látogatást tett a prelektornál, údvözölő táviratot küldött *Krupp*hoz, pedig tudomása volt az ellene olasz lapokban is közölt rágalmakról vagy talán éppen azért.

Frankfurti jelentés szerint a vizsgálat kiderítette, hogy *Allers* Keresztély festőművész, aki ellen az olasz államügyesség elfogatási parancsot adott ki, mert állítólag részt vett a *Capri* szigetén törtétekben, néhány nap előtt *Stuttgart*-ban volt fővéréni látogatásban és onnan hétón Karlsruhéhoz utazott egy műkereskedőhöz. *Allers*nek nyaralója van *Capri* szigetén és a telet ott szokta tölteni.

Érdekes részleteket közöl a *Krupp*-esetről a *Zukunft* mai számában *Harden* Miksa, aki elbeszéli, hogy mikor a rágalmos cikkek *Vilmos* oszárának tudomására jutottak, a római német nagykövet által meghagyta *Krupp*nak, hogy rögtön térjen vissza Németországba és vessen véget a hájszának. *Krupp* azonnal *Berlinbe* utazott, de elkövette azt a nagy hibát, hogy némán tűrte a gyanúsításokat és nem tette meg a megtörli lépéseket. Most kétségtelenül be van bizonyítva, hogy a vádakból egy szó sem igaz. Amint *Essenből* jelentik, a *Krupp*-gyár munkásai elhatározták, hogy a oszárának údvözölő leiratot küldenek a *Krupp* temetésén való megjelenéséért és beszédért.

A nagykövet és spionja.

— Adatok a *Dreyfus*-ügyhez. —

Páris, november 2.

A *Dreyfus*-ügy irodalmának legkiválóbb két kötetét kéteggkivül az a könyv, melyben *Reinach* iparkodik levonni a fátlyot ennek a szenációkban gazdag pernek a részleteiről. Az érdekes munkának második köteté, a napokban jelent meg s a sok érdekes leleplezés közt közli azt az eddig homályosan ismert jelenetet, amely *Schwarzkoppen* ezredes és *Estérbázy*-*Walsin* közt folyt le azon a napon, mikor *Dreyfus* *Mathieu* levelet irt *Billot* hadügyminiszternek. *Reinach* adatai magától *Schwarzkoppen*től és *Münster* nagykövet memoirjaiból származnak.

Schwarzkoppen és *Estérbázy*-*Walsin* 1897-ik októberének ama napján találkoztak, melyen *Dreyfus* *Mathieu* följelentette *Estérbázy*t s kijelentette, hogy ő az igazi bűnös. Ezen a napon *Henry* ezredes és *Du Paty de Clam* őrnagy anonim levél útján találják adatak *Estérbázy*nak a *Montsouris* parkban. Ez volt a híres találka, melyen a két katonatiszt álszakállal jelent meg. A parkbeli találkozás után *Estérbázy* *Schwarzkoppen*hez hajtatott. *Desvergne* detektív eskü alatt vallotta, hogy utána ment *Estérbázy*nak, nyomon követte s a német követségi épülettel szemben lekvő hási ablakból leste meg. *Estérbázy* tudta, hogy ügyelik és mégis volt benne annyi vakmerőség, hogy ötkereszte *Schwarzkoppen*t, bár a német nagykövet egy évvel ez események előtt tisztában volt már *Estérbázy* gazdaságival s ezért kikérgette szobájából. *De Estérbázy* nem volt nagyon szemérmes.

Schwarzkoppen nagyot nézett, mikor *Estérbázy* belépett hozzá. Még nagyobb lett csodálkozása, mikor *Estérbázy* így szólt:

— Minden kitűdött. Engem az a vessély fenyeget, hogy *Dreyfus* helyett engem küldenek az *Ördög*-szigetre. Ne felelde, hogy én éppugy kompro-

Archív és kezek ápolására me használjon mást, mint a **Fortuna-crémet!** Egy tégely 1 kor. Hozzávaló szappan 80 fillér. Teljesen ártalmatlan! Kapható: *Schubert Arnold* "Fortuna" gyár-üzemében Budapest, VII. Csengery- és Dob-u.sarok.

mitálva van a dologban, mint én s én kész vagyok arra, hogy botránnyal rendezek. Csak egy mód van arra, hogy a katasztrófát megakadályozzuk s ez az, ha ön fölkéri Dreyfusnót s kijelenti előtte, hogy Dreyfus bűnöse s hogy minden kísérlet hiábavaló arra, hogy ezt az embert rehabilitálják.

Schwarzkoppen elcsúszott, de aztán újból összezsede magát s underodással mondta:

— Ön megőrült, órnagy ur!

— Ön téved — felelte Esterházy. — Ön teljesen épeszü vagyok s jobban látom a veszélyt, mint ön. Mi ketten cinkeostársak vagyunk.

— Ezt kikérem magamnak — kiáltotta Schwarzkoppen. — Nekem immunitásom van s a spion nem lehet az én cinkeostársam.

Esterházy a szavakra kétségbeesetten kezdett síráskozni. aztán a dívánra vetette magát, ordított, káromkodott, majd pedig zokogni kezdett. Hirtelen fölélt, pszichotit vett elő zsebből s bömbölő hangon tette meg Schwarzkoppenre, hogy lelővi.

Schwarzkoppen azonban nyugodtan az asztalhoz lépett, megnyomta a villamos onsgő gombját. Ez egy kissé kijáratolta Esterházyt.

— Parancsol talán egy kis likőrt? — kérdezte udvarasan Schwarzkoppen.

A szolgál behozta az italt. Esterházy ivott néhány pohárral s aztán, hogy visszanyerte önmagát, kőn örgésre ordított a dolgot.

— Megettem volna önt — mondta Schwarzkoppen, ha az a másik nem volna a szigetén. (Dreyfus árta.)

— Talán másként is kihuzhatom magamat a do fogból — mondta Esterházy — miközben megmutatta az anonim rendezvény-levelet s hozzátette — de ezek hogy ez a találka csapda az én számomra. Ha visszajövök a találkáról, ölök meg önöt.

Esterházy tehát elment a Montsouris-parkba s ott találkozott Du Patyval és Grubinnel. Innen újból visszatért Schwarzkoppenhez, miután egy virágüzletben virágot vásárolt. Mikor belépett, nagyon vidám volt kabátában virágot viselt. Elmesélte a két találkán történeteket, mire Schwarzkoppen is megszéledült s mikor végre Esterházy távozott, a nagykövet a kocsiig kísérte ki Esterházyt.

Ezek a dolgok világtalan igazolják, hogy Esterházy csakugyan kéme volt Schwarzkoppennek. A sokat szerepelt örnagy most Londonban él, nagy beteg s orvosai azt hiszik, hogy a tüdővész, melyben szenved, nemsokára ki fogja oitani életét.

— Biztosíthatom önt a főváros iránti jóindulatomról és szereltemről... (Zajos fölkialítások: Ugyan! Ugyan! Ah! Derűltség)... Kijelentette a miniszter, hogy a főváros terheit könnyítendő, foglalkozik egy nagy tuberkulotikus-kórban fölállításának eszméjével. (Fölkialítások: Ez az egész?) Határozott szándéka, hogy az államrendőrségi kvótá ügyét a fővárosnál rendezze s végre kifejtse, hogy ő maga is sürgősi a fővárosi pénzalap elszámolásáért.

Ha tehát ezeket mind teljesíti a kormány és egyéb kívánásainkat is figyelembe veszi, akkor remélhető a helyzet javulása. Pamasszkodik aztán a polgármester, hogy a képviselőházban csak igen ritkán s akkor sem rokonszenvenesen esik szó a fővárosról. Fájdalom, nem szeretem demitálni: A főváros szeretik rágalmaizni, megcsólni. (Ugy van! Igaz!) Pedig ki meri mondani a polgármester nyíltan, az egész ország előtt, hogy halja meg mindenki: Erre a főváros nem adott okot sohasem! (Ugy van! Igaz!)

A főváros mindig első volt akkor, amidőn humanitárius, tudományos, hazafias ösira áldozatokat kellett hozni. (Ugy van!) Amikor valamit akarnak tőlünk, akkor jök vagyunk. (Ugy van! Taps.)

Kasics Péter: Bánffy Dezsőt is diszpolgárrá választottuk.

Halmos János: Alig van intézet tudományos ügyesület, köz- és magánjellegű társulat, amely a fővároshoz nem fordul segítségért. En ügy emlékszem, hogy — különösen a jobb időkben — sohasem tagadtuk meg az ilyen kérelmeket és mégis csak a rosszakaratot látnak mindenélől irántunk.

A kormány is sokszor gördített akadályokat a főváros utába. Elvette azt, amhez joga volt a fővárosnak, s elvonta a kormány a nélkül, hogy kárpótást adott volna.

A belügyminiszter különben melegen érdeklődik... (Nagy za). Derűltség. Ellentmondások.) Nagyon melegen érdeklődik a főváros ügyei iránt s biztosíthatom, hogy ez ezentúl is így lesz, sőt, hogy a kormány többi tagjai is ilyen érzelmeikkel lesznek s fői fogja ismerni a kormány és a nagy közönség annak az igazságot hogy ha hajdan az ország ereje a vármegyékből és a nemességben volt, ma ez ereje a városok polgárságában nyilatkozik meg. Ha ez a tudat majd erősebben érvényesülésre jut, akkor a kormányval kezdetül, a főváros megoldhatja mindazokat a feladatokat amelyek rá várakoznak. Kéri a költségvetés eloadását. (Zajos éljenzés. A szónokot többen fűvölék.)

A főpolgármester öt percre lefűggesztette a tanácskozási s a szűnet után Lampi Hngő főszámvévő kelt a költségvetés irántzat védelmére. Amikor kijelentette, hogy az övenél jobb rendszert nem fogunk találni. *Heltai* közbekiáltott: „Nana!” — mire nagy derűltség támadt. Végül kijelenti a főszámvévő, hogy ha nem segítünk magunkon, akkor 1904-re még átmeneti budgetet nem lehet majd csinálni. Kéri a költségvetés eloadását.

Végül Kuns Jenő szót, támogatva Polónyi indítványát. Az elnök aztán a tárgyalások folytatását holnapra halasztotta.

FŐVÁROS

(*) A költségvetési vita. A székesfőváros törvényhatósági bizottsága ma délután folytatta a költségvetés tárgyalását *Márkus József* főpolgármester előnöklote alatt. Az első főszóelő ma *Kasics Péter* volt, aki fűvölzte a negyedik kerületbeliek előterjesztését, mert az az önmegismerést és tiszta kéz föltérását jelenli.

Indítványozza, halasztsák el a költségvetés tárgyalását legalább is a jövő szerdára. anna is inkább, mert a bizottsági tagok a vonatkozó nyomtatványokat csak 3-4 nappal a közgyűlé előtt kapják meg. A tanács pedig tegyen előterjesztést a bejárások elabotálására.

Ezután *Halmos János* polgármester szólalt föl általános figyelem közben. A bejárások előterjesztésében a jobb jövő hajnalát látja derengeni és bár sok tekintetben igazat is ad annak az elabotálásnak, ő a hozzá csatolt indítványhoz még sem járult hozzá. Nem járul hozzá azok, hogy a költségvetést új előterjesztés tétele végett adják vissza a tanácsnak. Ő a hivatalba lépése óta mindig hangozta, hogy a főváros anyagi helyzete nem jó. Nem fogadta el azt a nézetet, hogy a főváros gazdag. Ő szivesen elismeré a helyzetet azokkal a városokkal, amelyeknek nagy ingatlan birtokai nincsenek, de vannak gazdag polgárai s van fejlett ipara és kereskedelme, tehát van nagy jövedelme. Mindig mondta azt is, hogy gondoskodni kell a jövőre néve tartalékokról. Ezt elmulasztották s most már pótolni aligba lehet.

Részletesen bírálja aztán a polgármester a bejárások előterjesztését és rámutat arra, hogy ő előre jelelte, hogy 1902-től fogva évről-évre két milliónál jóval nagyobb lesz a hiány, amely a költségvetésben mutatkozik fog. Amikor ezt a kijelentést tette, nagy ellentmondással találkozott. Fájdalom, az idő neki adott igazat.

Elismerte a polgármester, hogy a személyzeti kiadások nyomozott módon súlyosodnak a budgetre. De ezen a bejárás alig lehetséges segíteni; mert tekintetbe kell venni az egyik törvény után a másik mindig új terheket rak a tisztikarra. A katonai és fölkészleti ügyesületben pl. a hivatalnokok késő estig, sőt az éjjeli órákban is dolgoznak, hogy a tömeges munkát elvégezhessék. A személyzeti kiadások tapasztása tehát ez idő szerint nem lejtéses. Arra vonatkozólag, hogy a kormány mit sem tesz a főváros érdekében. fölhozza, naba — ugymond — talán indoklásokat is követ el, hogy a belügyminiszterrel való utolsó táálkozásakor a belügyminiszter a következőt mondta:

SZÍNHÁZ, ZENE

** Hamlet, mint ballet. A Shakespeare-évkönyv utolsó számában *Frenesius*, az ismert Shakespeare-kutató azt az érdekes adatot közli, hogy Hamletből már ballet-librettót is csináltak. „*Hamlet*, tragikus ballet öt felvonásban” volt a címe *Clerico*, osztrák udvari ballet-mester művének amelyet 1793. július 6-án adtak elő a bécsi Kärnthner-ter színházban. A ballet természetesen megkötött és csakhamar le is került a műorról.

** Bécsi keringő. *Louis Frappont* hírneves mimikus, a bécsi operaház nyugalmazott művésze Budapestre érkezett, hogy a *Bécsi keringő* című ballet vasárnapi reprizent jelen legyen. — A mester — aki a baletirodalomtól több nevezetes művel gazdagította, mint pl. a *Versailles* és a *Margot* című baletok mely utóbbi zenéjét *Duppler* Ferenc írta, — a *Bécsi keringő* szövegírója s mint ilyen különösen érdeklődik a ballet reprize iránt, amelynek próbáin személyesen is részt vesz.

** Az erdélyi szinkerkület megalakítása. Az erdélyi szinkerkület tárgyalásán az érdekelte városok dr. *Bernady György* marosvásárhelyi polgármester meghívására november 22-én tartották meg értekezését, melyen jelen voltak gróf *Festetics* Andor országos szenézeti teljeyelő és *Mészáros* Kálmán, az *Országos Székes-Egyesület* igazgatója is, aki szintén a belügyminiszterün által küldetett ki a kerületek megalakítására. A kerület alakulása 1903. szeptember 15-től kezdődőleg három évre szól. A kerületi választmány székhelye Marosvásárhely, előnöke Marosvásárhely mindenkerület polgármestere. A kerületi választmányba Marosvásárhelyt taggal, Deés városa két taggal, s a többi városok egy-egy taggal vannak képviselve. A nyolc városból alakult szinkerkületben a szimidiény a következőleg osztatott meg: Nagyzebenben szeptember 15-től október 15-ig, Székelyvárhelyt október 15-től november 15-ig, Marosvásárhelyt november 15-től január 15-ig, Déván január 15-től február 15-ig, Zilahon február 15-től március 15-ig, Deésben március 15-től április 22-ig, Gyulafehérvárot április 22-től május 7-ig, Tordán május 7-től május végéig és Marosvásárhelyt június hóján tart.

Július és augusztus hónapok szabadon hagyattak. A társulat ekkor esetleg *Brassóban* fog játszani. ** *Videki színházak. Az aradi színházban a Cassanova* operett címszerepét legközelebb *Zilahy-Singhofer* Vilma asszony fogja játszani. A színház jövő heti műsorán a *Haldós csend*, a *Nyde* és a *Loute* szerepeinek, mint újodások.

A doktor ur.

— A *Vigszínház* bemutatója. —

Budapest, november 29.

Nincs edesebb gyönyörűsége a színházi kritikusknak, mint ha a színpadi dícsőség szárnyaira emelhet egy olyan tehetséget és legbensőbb meggyőződésével nyújthatja az elismerést egy olyan szerzőnek, akinek a testvéri szeretet és a kollegiális szent jogán, minden fogytakozása előtt szemelt huynya s talán még néhány meg nem érdemelt babérlevelet is fonna a homloka köré.

Molnár Ferenc, a *Doktor ur* szerzője, megszerzte nekünk ma este ezt a gyönyörűséget. Meghajtattuk előre kritikusi lobogónkat, elhalmozhattuk a dícsőret és elismerés minden epitheton-jával, nem azért, mert nekünk régóta kedves, szerettel becézgetett testvérünk, hűségese östályosa ami örömeinknek és bánatainknak, törekvéseinknek, lázas munkával teii jószágainknak, hanem azért, mert — derekasan rászólgált a kritika minden dícsőretére és elismerésére.

Első darabja, amelylyel ma este a színpadi szerzők sorába lépett dícsőségese zászlóbotása egy lényes színpadi talentumnak, amelynél már ma biztosra lehet fogni, hogy újabb és újabb nagy diadalok várnak rá éppen ott, ahol legnehezebb írői sikereket aratni: a színpadon!

Molnár Ferencnek a *Vigszínházban* ma este bemutatott első darabja nem reményes, amelynek eszkomptatását joggal várhatjuk a leguzsorásabb tőkéstől, a jövőtől, hanem maga a legmarkolatibb eleven valóóság. Ez a fiatal gyerekeMBER, aki évei számára néve alig haladta túl nagykorúságát, azzal lepett meg bennünket ma este, hogy mint teljesen kiforrott, kész színpadi írő cseppent elénkbe, aki magával hozta a tarsolyában mindazokat a ritka és becses tulajdonságokat, amelyeket csak a színházi csaták tűzében megdedzett és minden erőpróbná átésett színpadi szerzőkben találunk.

Honnét szedte, mikor tanulta? Nem lehet rá megfelelni, — de az a benyomásunk, hogy *Molnár* Ferenc ma este a lírai költőkre alkalmazott irodalmi törvényt, a *Poeta non fit, sed nascitur*, a saját maga személyes tekintetében legalább kiterjesztette volna a drámaírókban is, az az után az örösi sikere után, amelyet ma este darabjával egy minden zugában teli házból kiváltott, ez az ifjú gyerekeMBER azoknak a színpadi szerzőknek a sorába lépett, akik oszlopai a budapesti színházak műsor-programjainak.

A *Doktor ur* igazi telivér bohózat, aminő a legkacagatóbb francia szerzők tollából lakad, a nélkül, hogy más közös forrása lenne a telivér francia bohózatokkal, mint a vigság forrása, amely öröktől fogva buzog, de amelyből Arisztófanesz óta csak azok a boldogok tudnak meríteni, akiknek megadott, hogy ne csak nevetni tudjanak embertársaik fogytakozásain, hanem az emberi fonákságokkal másokat is meg tudjanak kacagtatni.

Molnár Ferencnek nem lehet ráfogni, hogy tanult a francia bohózatíróktól. Mindenben, ami darabjában él és mozog, sajátos és egyéni s ha a *Doktor ur* mégis hasonlít a *Bisson*, *Feydenau* és *Pierre Veber* műhelyéből kikerülő darabokhoz, az egységesítő csak azért van így, mert ez az ifjú magyar szerző ugyanabból a fából van faragva, mint a kacagtatásnak ezek a nagymesterei, akik szinte démoni erővel rendelkeznek kacagó idegeink fölött.

Molnár Ferenc darabjának éppolyan adólszerkezte van, mint a legjobb francia bohózatoknak, éppoly biztos kézzel exponál, bonolyt, terem: és halmoz komikai helyzetet, komikai helyzetet, és éppoly ravasz turlanggal csalogtat bele bennünket a bohózatí jökev minden képtelenségébe, mint amazok s ami a megleppőbb egy korra néve olyannyira fiatal szerzőnél, éppolyan öntudatos kézzel, hideg számításal rakja le bohózatí aknáit, melyek a kellő pillanatban robbannak fel, mint a gall nemzet nagy tré amesterei, amely tudvalóval a legnagyobb bohózatokat adta a színpadi irodalomnak.

Es még valamiben telivér francia *Molnár* Ferenc bohózatírói talantuma. Olyan ötletgazdagságot a rákataszerőleg sziporkozó szellemességnek olyan gadságságot, amely a *Doktor urban* szemképrázátot pompában bontakozik ki, eddig csakis francia darabokban találtunk. Gytkeszerű fűgességel siklik ötlet ötlet után; egyik pompásabb és kacagatóbb a másiknál s nincs egy kacagtatásra szánt szellemesség, amelynek a közönség ellent tudna állani s amelynek nyomában ne harsogna fel a nézőér a kacagástól.

Megint csak a *Bisson*, *Feydenau*-darab s a legutóbb bemutatott *Loute*-estékre kell gondolnunk ha a kacagások olyan elementáris kitöréseinek akarjuk párját keresni, aminők ma harsogtak a *Vigszínház* nézőterén a *Doktor ur* bemutatóján.

S ezek után, hogy *Molnár* Ferenc bohózatírói

talentumának a legvidámabb francia szerzőkéhez való hasonlóságára, jobban mondva egyenrangúságára rámutattunk, — ennél még nagyobb elismerésünket kell nyújtanunk ennek a nagy talentumnak.

Molnár Ferenc amellett, hogy egyenrangú a boházatrás francia mestereivel, igaz-*vérgig magyar boházatrás* s *A doktor* ur, minden egyes alakjával, speciálisan magyar darab, a mi husunkból való hus és a mi vérünkkel való vér.

Puzsérától, ettől a tipikus budapesti csirketogótól kezdve, aki középpontja a három felvonásnak s aki zökkenés nélkül viszi és irányítja a cselekményt, míg csak végére nem ér, a brüszert viselő rendőr-ogalmazón keresztül, az érettségig megbukó leány-gimnazistáig, a tíz éves találkozóra jövő Cseresznyésig, a detektív regényektől megkönyagosodott nevelőnőig és végül Sárkány ügyvéd úrig, aki egész kriminális praxissal Puzsér urnak köszönhető, a mai társadalomból kiragadott boházati figurák, akik a szemek előtt szaladgálnak az utcán, s akik összességükben erős szatirikus rajzát adják annak az osztálynak, amelyet *A doktor* ur szerzője darabjában erősen megpakol.

Mert *Molnár Ferenc* *A doktor* urban nemcsak komikai, hanem szatirikus erejével is dolgozik. Ezt a csirketogó Puzsér, aki a saját védőügyvédjénél betűt és ennek a kasszáját turja meg, nemcsak azért hozza a színpadra, hogy arcátlanságával megkacagtasson bennünket, — hanem ártatlan képpel olyan csapásokat osztogat jobbra-balra ez a fiatal szerző, hogy megszedül bele, akit ér. *A doktor* ur az ő szatirájában talán szeretősebb is egy kicsit, mintsem kellene de hát nem lenne esoda, ha a társadalom ez itju tanítómasterének nem kellene még magának is megbizgania az élet iskolájában?

Molnár Ferenc darabja s még inkább ő maga kiszámíthatatlan nagy nyeresége a magyar színpadi irodalomnak s a mai *víg-színházi* est osztatlan nagy sikerét a következő rövid mondatban összegezhetjük:

— A magyar színműirodalom gazdagabb lett egy nagytelenségű kész színműíróval!

Molnár Ferenc diadalából méltán kivetheti részét a *Víg-színház* vezetősége is, amely egy új színpadi író adott az irodalomnak és a közönségnek. Amennyi ambícióval és lelkiismerettel ez a színház dolgozik, sokozottabb mértékben adta az új magyar szerző színpadlataiba és soha még annyi szeretettel a *Víg-színház* ügyes művészgárdája nem vitte teltségét és tudását a harcba, mint ma este s teljes diadal jutalmazta is munkáját.

A darab *Ízserapló* szinte röpülték a hatalmas siker szírnán. *Hegedűs*, a csirketogó Puzsér szerepében, egyik legényesebb alakítását ragyogtatta ma este. Ami genialitás és szeretetreméltó báj van ebben a kiváló művészen, azt mind színpadlataiba adta szerepének. amely meg is érdemelte a művész teljes ambíciójának kifejtését. Játékának hatása felvonásról felvonásra nőt s gyakran arra a magaslatra lokozódott, amely a kacagás paroxizmusába ragadja a közönséget. Méltó társai voltak *Góth* (Sárkány ügyvéd) és *Szerémi* (Cseresznyés), akik szintén legnagyobb sikereik közé számíthatják a mai estét. *Fenyvesi* Csáthó rendőrtörőgalmazó szerepét játszotta nagy komikai hatással. A darabban domináló férisszerelőknél kívül, *Csillag Teréz* játszotta előkelő művészetével Sárkány ügyvéd feleségét, *Vársányi Irén* sok bájjal egy szereplés leánygimnazista-kisasszonyt és *Nikó Lina*, a *Víg-színház* komika-sterja az émedeit nevelőnőt. *Tapolczai* briliáns volt egy ügyvéd-szerepében, *Lepúzószerelő*ikben jók voltak *Kazai Zsuzka* és *Győző*. *Varga Nusi* nagyon ügyes szobaleány volt.

A premier-est végénél hangos volt, amint ezt csak a legnagyobb sikereknél tapasztaljuk. A kacagás alig szünetelt egy percre is és sürün lokozódott viharossá. A szereplők sürün jelentek meg a lámpák előtt s még sürűben a fiatal szerző, akinek több babékoszorúval szépítették meg, ezt a rá néve nagy, diadalmos estét.

(M—S)

TUDOMÁNY, IRODALOM

○ A kir. magyar Természettudományi Társulat életlani szakosztálya december 2-án, kedden este 1/7 órakor az egret-em életlani intézetében ülést tart, melynek tárgyszorozata: 1. *Donáth Gyula*: A cholera jelentősége az epilepsziában. 2. *Langi Ferenc*: A tejlelés munkájáról.

○ *Báró Eötvös József összegyűjtött munkáinak* teljes kiadásából most jelent meg a harmadik sorozat, mely irodalmi és politikai tanulmányait, a *Reformát* s a XIX. század uralkodó eszméiről írt nagy politikai munkáját foglalja magában, összesen öt kötetben. A *Tanulmányok* kötetében új, ezek az apróbb irodalmi és társadalmi tárgyu cikkeik nem jelentek meg

azóta, hogy a negyvenes évek elején akkori folyóiratokban napvilágot láttak. Ez a kötet rendkívül gazdag, benne van egyebek közt a híres *Petőfi*-bírálat, irodalmunkban az első méltányló szó *Petőfi*-ról. A *Reformát* egy kötetbe került a *Kelet Népe* és *Pesti Hírlap*, az akkoriban nagyon olvasott röpírt, mely védelmébe veszi *Kossuth* Széchenyi híres támadásai ellen. A XIX. század uralkodó eszméiről írt nagy munkája, mely európai hírt szerzett nevének s amelyet méltán emlegetnek *Stuart Mill* hasonló nagy műve mellett, az új kiadásban három kötetbe oszlik. A *Reformát* és nagy állambölcsélet munkához egyaránt bő, majdnem egy ívre menő jegyzetet csatolt a kiadás szerkesztője, dr. *Voinovich Góza*, amely jegyzetek az illető munkákat beillesztik a kor keretébe, említik és idézik számottevő kritikáikat s röviden boncolják a munkákat, megmagyarázva keletkezésük történetét is. Leggazdagabb a *Tanulmányok* kötetének jegyzete, melyben, kivált a börtönügyről szóló cikknél e fontos kérdésnek ugyszólván egész irodalma össze van állítva. A nagy gyűjteményből már csak öt kötet hiányzik. A husz kötetre menő gyűjtemény ára fűző 80 korona. Kapható kötetenként is minden hazai könyvkereskedésben. A kiadás jövődelme a tanító országos Eötvös-alapját növeli.

○ Az Erő ömü társadalmi, szépirodalmi és művészeti egyetemi heti lap magje ent 38. számában hirt ad a lap szerkesztésében beállott változról. Eddigi felelős szerkesztője, *Koltay Károly* és szerkesztője, *Margitay Ernő* megváltak ez állásuktól s helyükbe *Kály Endre* mint előléis szerkesztő és *Farkas Imre* mint szerkesztő léptek. A lap irányában ez nem okoz változást, mert a lap alapítását ő kezdve mindig *Wassics Tibor* működött mint íő szerkesztő, aki továbbra is megmarad a lap é. n.

EGYESÜLETEK

(Az országos muzeum és könyvtárbizottság) ma déle. őt tartotta a Nemzeti Muzeum dsztermében *Berezovicsy Albert*, enőkiete a att a kulturális intézetek nagy érdeke ődése mellett az evi közgyűlést. Az ülést *Berezovicsy Albert* elnök nyitotta meg figyelemmel halgatott beszéddel.

Udvözölően az egybegyűlétek megemlékezett a Nemzeti Muzeum ünnepeiről. Az uttörők dicső emléke — ugyanő — a Nemzeti Muzeum száz éves feloldésében mutatkozó rendkívüli eredmény és a közérdeklődés és rokonszenv mely e téren első hazai intézetünk felé fordul biztató és lelkesítő hatással lehet reánk is hogy a közművelődés társadalmi intézményeinek szaporítása és fejlesztése terén előre haadni igyekezzünk. Az országos tanács is, azt hiszem, bátran mondatom az országos íő elűgyelőség s maga a közoktatásügyi kormány is bálavál fog fogadni s készséggel fog e karolni minden egészséges eszmét, minden életre való újást, kezdeményezést és irányítást, amelyet az országos bizottság tanácskozása leadatainkra nézve leiszinro fog hozni.

Ismeretve aztán a közgyűlés napirendét s rámutatva a bizottság sikeres működésére, köszönetet mondott a kuluszminiszternek, a miniszterelnöknek támogatásukért.

Porzolt Kálmán titkár felolvassa ezután a bizottság kiküldetneik névjegyzékét s ennek kiegészítése után *Berezovicsy Albert* elnök a Muzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsának évi jelentését, amelyet a közgyűlés egyhangúlag tudomásul vett. Elnök vita indult meg a bizottság szervezeti szabályzatának módosításánál, mely a bizottságban közreműködő testületek helyesebb mederben kívánja a közös akcióra egyesíteni.

A naprend e fontos tárgyánál, legelsőnek *Ballagi Aladár* egy emeli tanár emelkedett fel szólásra és bosszasan kitérte, hogy a muzeumok ügye eléggé meg a muzeumok és könyvtárak országos tanácsában és az országos íő elűgyelőségben megvédve és nem látja világosan azt a célt, amelyre a bizottság működni hivaltot. *Porzolt* Kálmán lelvigazosító szava után *Fraknói Vilmos* püspök országos íő elűgyelőség hangozotta az országos muzeum és könyvtárbizottság kulturális jogosultságát és misszióját. szűkesnek tartja és éppen az országos bizottságban látja megvalósulni azt, hogy a vidéken működő kulturális egyesületeknek is beolvás biztosítások a muzeumok és könyvtárak ügyeinek intézésében. És az Országos Bizottságot legelőképpen azért tartja szükségesnek, hogy alkalom adassék a vidéki intézetek vezetőinek, képviselőinek, hogy itt a fővárosban az osztendőben legalább egyszer találkozhassanak és a hazatias munkáidoklásra itt irányt és utbaigazítást nyerjenek. *Ballagi Aladár* azon a véleményen van, hogy na irányításról, vezetésről van szó, akkor erre ez a nagy Országos Bizottság nem alkalmas s ezért indítványozza, hogy az Országos Bizottság szervezetének módosításával a közgyűlés most ne lozalkozzék.

Rákosi Jenő teljesen tájékozatlannak mondja e kérdésben *Ballagit*, aki erre személyes kérdésben szólat föl és kitérte, hogy Magyarországon, ha valakinek, úgy neki van joga muzeális kérdésben lozalkodni, jogot szerzett életének munkájával és áldozatkészségével ahhoz, hogy visszautasítsa a tájékoztatlanuság vádját.

Rákosi Jenő felszólalása után a közgyűlés napirendre tért *Ballagi Aladár* indítványára íőit őt s harmadik órai tanácskozás után tárgyalta a Muzeumok és Könyvtárak Országos Szövetségének szervezeti szabályzatát. Több indítvány hangzott el ezután a közgyűlésen, amelyek azonban az ülésen nem voltak tárgyalhatók és előkészítés céljából áttették a Muzeumok és Könyvtárak Országos Tanácsához. Az ülést *Berezovicsy Albert* elnök lelkes életléseivel véget ért.

(A Magántisztviselők Országos Nyugdíjgyűlése) e hó 30-ikán, vasárnap délelőtt tizenegy órakor saját helyiségében (VII. Kerepesi-út 78. sz.) igazgatóság ülést tart, melynek tárgyai: 1. Üzleti jelentés. 2. Bejelentések és előterjesztések. 3. Felügyelő-bizottsági jelentés. 4. Esetleges indítványok.

(A Lípótvárosi kaszinó estéje.) A lípótvárosi kaszinó ho nap, szombaton este 10 órák országos vacsorát rendez. Ez alkalommal *Eötvös Károly* országos képviselő tart felolvasást.

(Mulaság.) A lípótvárosi demokráta-kör e hó 30-ikán az Akadémia-utca 11. számú helyiségében színelőadással egybekötött táncestét rendez. A *Paraszt-szivek* népszimnűvet, meg a *Pulángó kisasszony* énekes játékat adják elő.

Nyiltér.

Azt a nemes értéket mit a rohitsi savanyúvizek, a Tempelförás és „Styriaforrás” mint étréni és gyógyvizek elérték, legjobban bizonyítja a „rohitsi és karlsbadi források” grafikai összehasonlítása, melyet Hoffmann József éeg Budapest, Batányi-utca 8. ki e vizekből nagybani raktárt tart, minden érdeklődőnek ingyen kiszolgáltat.

ALLEGIOBB POTKAVE A VÖRÖS KERESZT MALÁTA KÁVÉ

(Az e rovat alatt közölteknek sem tartalmáért, sem alakjáért nem felelős a szerkesztőség.)

TÖRVÉNYSZÉK

§§ *Taafe grófné regénye.* Ismeretes az a szerelmi regény s ezzel kapcsolatban az a válopér, amelynek hősei *Taafe Ilona* grófné, a férje, *Mattenclott* Richard csehországi nagybirtokos és *Feldmann* Gyula kassai fiatal orvosgyorló. *Báró Mattenclo*tné egy osztrák úrdőrhelyen ismerkedett meg *Feldmann* al, szigorló orvos, s annyira beleszeretett, hogy családja ellenkezése dacára elhatározta, hogy férjétől elválk s nevére lesz a fiatal embernek. Hogy ezt elérhesse, Budapestre jött s a magyar honosságát megszerveze, megindította férje ellen a válopért. *Válókeresetében* elmondotta, hogy férje oldalán nem érzi magát boldognak s hogy az együttélés súlyos betegséget hozt. *Báró Mattenclo*tt *Richard* ellenben nem ismerte el a magyar bíróság illetékességét keresetében. A bíróság ítéletileg kimondotta a válást a férj vétkeességéből, a férj illetékességi kifogásait pedig elutasította. A tábla az elsőbíróság ítéletét megerősítette. A Kuria pedig félvre elutasította a válogerő *Taafe* grófné keresetét, azzal, hogy ez idő letele után újra kérheti a válást. A kitűzött terminus után *Taafe* Ilona grófné újra kérte a válást, melyet a törvényszék és a tábla ítéletileg kimondott u ra a férj vétkeességéből. A Kuria ma tárgyalta e rég húzódo válopért és *Pechánia* Endre reterálása alapján kimondotta, hogy mindkét alábbi bíróság ítétele megváltoztatásával, a grófné válókeresetét elutasítja. *Vagyis Taafe Ilona* grófné, férjezett *báró Mattenclo*tt Richard né férjétől el nem válhatik.

§§ *Furca karambol.* A keleti pályaudvaron a nyáron *Maar* Gyula, Somogy megye alispánja löszálított egy gyorsvonatra, hogy Bécsbe utazzék. A szaksz előt összeütközött egy ismeretlen emberrel s nyomában azután észrevette, hogy kétezerharomszáz koronát tartalmazó tároája ellútt. Megragadta a meneküni igyekvő idegent, aki dulakodás közben a pénztárcát ejtetle. Azután átadták egy rendőrnök, aki a lökaptányságra kísérte, ahol kiderült, hogy *Lasztor* Leib Joakim hirdet vasuti tolvaj. A lopás ügyét ma tárgyalta a büntetőíőrvényszék *Bakoniy* bíró elnöklésevel. *Lasztor* Leib Joakim konokul tagadta, hogy ellopja volna a tárcát és kijelentette, hogy a tárcá dulakodás közben az alispán zsebéből hullott ki. A törvényszék azonban nem fogadta el a védekezést s lopás büntetéért kétféle leghazára ítélte a vádlottat, akit egyuttal örökre kiiltották Magyarországról területéről.

§§ *Monstre büntetőíőrvényszék Lőesén.* A *Lőesi* kir. törvényszék, mint büntető-bíróság már hélió óta tárgyalja *Tomory* János volt késmarki járásbíró büntetőpört, kit az ügyesség 36 rendbeli megvesztegés-büntetével vádolt, a vádatács pedig vád alá helyezett. A vádlottat dr. *Szent* Lajos budapesti ügyvéd védi. Már eddig több mint száz tanut halgaltak ki s még ugyanannyi be van idéző. — A tárgyalás iránt az egész vidéken óriási érdeklődés mutatkozott. mivel *Tomoryt* nagy szorgalmáért és képzettségéért nagyon szerették, ami a tanuhalgatások alkalmával több ízben kitéjezésre is jutott. Vádlott azzal védekezik, hogy ő a díjakat mindig csak az eljárás befejezése után kérte és vette tel s ha díj tejében egyes esetekben többet is számított fel, ez nem büntélet, hanem legyelmi vétséget képez. — A védő erre nézve kérte a kassai íőgyűlésség iratát bevezerezni, ami el is rendeztetett. Perbeszédekre és ítéletozásra szombaton kerül a sor.

§§ *Egy vasutépítés epilógusa.* Ezen cím alatt közöltü hírünk vonatkozólag *Brünner* Izidor védőjétől,

dr. Grünhut Ármán ügyvédől, a következő helyreigazító sorokat kaptuk: A Brunn Izidor által Pallós A. ellen intézett tőzsdepererekben a bíróság Pallóst 5456 korona 8 fillér tőkében és kamataiban, majd pedig 4987 korona 70 fillér tőkében és kamataiban és végül 1600 korona ügyvédi költségeiben marasztalta a tetemes szakértői díjak és tőzsdei illetékekkel és Brúnt viszont a homokolási tőbblét címén követelt 12.000 forint iránti követelésével utasította el. A tőzsdebírósg ítélete a felek eljárásáról egy árva szóval sem nyilatkozott. Különbön magáról a büntetőügyről, amelyben hozott ítélet leebbeszést alatt áll, nem tartom illendőnek nyilatkozni.

VIDÉK

— (Tüzérezred Szombathelyen.) A pozsonyi hadtestparancsnokság kérdést intézett Szombathely város polgármestéréhez, hogy a város hajlandó volna-e egy tüzérezred számára kaszárnyát építeni, mert az újonnan felállítandó tüzérezrednek egyikét Szombathelyen, esetleg Vas megye más pontján kívánják a katonai körök elhelyezni. Brenner Tóbiás polgármester kijelentette, hogy mindent el fog követni, hogy a kaszárnya létesüljön. A város közönsége nagy örömmel vette a hadtestparancsnokság ajánlatát. A tárgyalások a hatóságok között a közel jövőben megindulnak.

— (Hódmezővásárhely) város törvényhatósága ma tartotta Lukács Iósián elnökölte alatt rendes közgyűlést, amelyen Budapestnek a póttartalékosok behívását ellenző mozgalomhoz hasonló leirattal csatlakoztak. — Szepes megyének a tengerszem-ítélet elleni átiratát elnöki döntéssel tudomásul vették. A pánszlavizmus megakadályozása tárgyában a képviselőházhoz és a kormányhoz leiratot intéznek.

TÁVIRATOK

Magyarok a pápánál.

Róma, november 28. A pápa ma fogadta a magyar katolikus egyesületek országos szövetségének küldöttségét, amelynek tagjai voltak: gróf Zichy János, gróf Zichy Aladár, Major Ferenc országgyűlési képviselő, Palotay László prelátus és nagyváradai kanonok, Walter Gyula prelátus és esztergomi kanonok és Benyész István plébános. A küldöttség leiratot és 35.000 aláírást tartalmazó albumot adott át a pápának. A pápa nagyon jól van.

A román trónbeszéd.

Bukarest, november 28. A parlament ülészakát ma megnyitották. A király, akit élénken üdvözölték, felolvasta a trónbeszédet, mely megemlékezik a függetlenség proklamálásának negyedszázados jubileumáról és a nagy eseményekről, amelyekből a román királyság megszületett. Főlelmenti a bulgáriai támogatást és a szíves fogadást. A rusztcsuki és plewnai találkozás, ugyanis, megszüldította a két ország barátságos viszonyát. Örömmel konstátalom.

hogy az összes államokhoz való viszonyunk a legjobb. Ezt az eredményt okos politikánkkal értük el, mely összhangban érdekeinkkel és a nagy európai érdekekkel megszerezte nekünk az egész világ bizalmát. A trónbeszéd azután rámutat a pénzügyi helyzet megszüldülésére és bejelent több törvényjavaslatot.

A kongregációk ügyében.

Páris, november 28. Az Elysée-palotában tartott mai minisztertanácsban Loubet elnök aláírt egy rendeletet, amelyvel az államtanács véleményes jelentése alapján megváltoztatja a kongregációkra vonatkozó közigazgatási rendelkezéseket. A minisztertanács jóváhagyta azokat a törvényjavaslatokat, amelyeket 61 férfiiszter engedélyezése tárgyában be fogna nyújtani. A törvényjavaslatokat a jövő hét elején nyújtják be és pedig egy részüket előbb a szenátusban, másik részüket előbb a kamrában. Combes miniszterelnök közölte a minisztertanácsot az államtanácsnak azt az ítéletét, amely hivatalos hatalommal való visszaélésben vátkesnek nyilvánítja azt a 74 püspököt, akik a kongregációk érdekében beadott petíciót aláírták.

A cukoregyezmény.

Pétóvár, november 28. A hivatalos lap Angliának azzal a szándékával foglalkozik, hogy az orosz kukorra megtört vámat vet ki és azt mondja, hogy ilyen intézkedés a kereskedelmi szerződés megsértése volna s e tekintetben közbűbös, hogy a brüsszeli egyezményhez hozzá nem járult összes államokkal szemben egyformán alkalmazzák ezt az eljárást. Oroszország hajlandó magát nemzetközi békebírósnak alávetni, amely eldöntené a nemzetközi áruforgalmat érintő összes kérdéseket.

A braunschweigi régenység.

Braunschweig, november 28. A tartománygyűlés az összes szavazatokkal három ellenében el fogadta a régensségi törvény autentikus értelmezéséről szóló törvényjavaslatot.

Németország és Venezuela.

Köln, november 28. A Kölnische Zeitung szerint aaptalan az a hír, hogy Németország hadihajót küldött Venezuelába. Igaz ugyan, hogy üttött a leszámolás órája és a német kormány el van tőkélve a legerélyesebb eljárásra, de egyelőre nincs szükség újabb hadihajókra, mert Venezuela körül hat német hadihajó van.

A marsellei sztrájk.

Marseille, november 28. A társaságok összes kikötői üresen állanak. Egyetlen kikötő-munkás sem dolgozik. A sztrájkolók nyugodtan viselkednek, de igen fel vannak háborodva a hajótulajdonosok határozata miatt, mely szerint az 1900. augusztus 1-diki szerződést telmondják és a sztrájkokkal minden tárgyalást visszautasítanak. A dokkokban és molókban

dolgoznak. A szénrakodó munkások is folytatják a munkát.

A párisi község tanács ellen.

Páris, november 28. A képviselőházban Bos indítványt nyújt be, mely szerint parlamenti tag nem lehet párisi városi képviselő. Bos indítványának sürgősségét 240 szavazattal 142 ellenében ellogadták. Az indítványozó a rögtön tárgyalást kívánja, amit a jobboldal ellenzése dacára 277 szavazattal 210 ellenében elhatároztak. Millevois ellenzi az indítványt, melyöt nacionalista képviselőre vonatkozik a Párisra nézve provokációt jelent. Combes miniszterelnök kijelenti, hogy tradíció volt, hogy a képviselők vagy szenátorokká megválasztott párisi városi képviselők az állásokról lemondtak. De teljesen szabad kezét enged a kamrában. (Tetszés a baloldalon.) Élénk vita után Lasies egy ellenindítványt pártol, mely szerint a képviselői és szenatori mandátum megszerzésénél minden más váasztás által nyert mandátummal. Több nacionalista képviselő Criaši láma közt megjegyzéseket tesz. Végül az ellenindítványt 442 szavazattal 58 ellenében elvetették. A nacionalistáknak a parlamenti incompatibilitásra vonatkozó több módosítványt is elvetették.

Katasztrófa a tengeren.

Detroit, november 28. A Sylvanus i Macy gőzhajó az Erie-tavon nagy viharban hajótörést szenvedett és elsüllyedt. A hajó 15 fónyi legénysége vízbe fullt.

Közgazdasági táviratok.

New-York, november 28. (Terményiárak.) (Zárlat.) Gyapot: New-Yorkban helyben 8.55 (8.55), Novemberre 8.33 (8.30), Februárra 8.25 (8.23), New-Orleansban helyben 8.— (8.—). — Petroleum: Stand white New-Yorkban 7.90 (7.90). Stand white Philadelphában 7.85 (7.85). Refined in Cases 9.20 (9.20). Credit Balance at Oil City 142.— (142.—). — Zsír: Western steam 11.25 (11.—). Rohe és Brothers 11.40 (11.25). — Tengeri irányzata engedő. Decem.-re 59.¼ (59.¼). Január 58.— (58.—). — Májusra 48.— (47.¼). — Busa irányzata engedő. — Píros ősi helyben 77.¼ (77.¼). Decem.-re 80.¼ (80.¼). Márciusra —.— (—.—). Májusra 80.— (80.¼). Jul.-ra —.— (—.—). Gabona szállítási díja Liverpoolba 1.¼ (1.¼). — Kávé: iairkio 7. sz. 5.¼ (5.¼). — Nov.-re 4.55 (4.40). Februárra 4.75 (4.65). — Liszt: Spring Wheat clear 3-5-3.10. (2-5-3.10) Cukor: 2.¼ (2.¼). On: 4.60-24.80 (24.¼-24.¼). — Réz: 11.¼-11.¼ (11.25-11.50). (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

Chicago, november 28. (Terményiárak.) (Zárlat.) Busa irányzata engedő. — Dec.-re 75.¼ (74.¼). — Jan.-ra —.— (—.—). — Tengeri irányzata engedő. — Dec.-re 55.— (54.¼). — Zsír: Jan.-ra 10.05 (9.95). — Máj.-ra 9.55 (9.45). — Szalonna short clear 8.57 (8.75-9.—). — Sertéshús: Jan.-ra 15.85 (15.72). — (A zárójelben lévő számok a tegnapi árakat jelzik.)

REGÉNY

A sötét titok.

— Bűnügyi regény. —

(9)

Borisz azonban akiegyelőre biztos távoiságban érezte magát és aki tudja, hogy nővéreinek haragja épp oly gyorsan el szokott mulni, amily gyorsan fellobbant, és kiáltott:

— A törvényeséki bíró, a te tisztelt udvazló! Aztán a sikerült incselkedésen ujongva ellilant a bokrokon keresztül.

Vanda ráncokba szedte homlokát és apró fogaival bosszusan harapálta alsóajkát. Amikor azonban Wegener Frida is csipkedni kezdte a fess bíróval, haragosan felkiáltott:

— Nem tudom, Frida mire való ez? Köztem és a bíró közt nincs más, mint igazi és őszinte barátság!

— A bölcsek egyhangú véleménye az, édesem, hogy férfi és nő közt nincs barátság, — incselkedett tovább a rosenhalti orvos leánya.

— Ugy? Meg fogom mutatni ennek a „csaknem egyhangú” bölcseknek, hogy tévedésben van! — válaszolt Konický kisasszony határozott ki fejezéssel.

— Na, na! — hunyorgatott a barátón.

— Hiszen te tudod, hogy a szomorú tapasztalat után, amelyet a férfiaknál szereztem, sohasem szándékozom többé férjhez menni. És ha mégis hátlen lennék elhatározásomhoz, bizonyára mást választanék, mint ezt a faragatlan bíró.

A támentamentos lengyel nő ezt a feleletet energikus, csaknem heves hangon adta meg és amikor „a faragatlan bíró!” beszélt, megvetően biggyesztette föl ajkát.

Mikor azonban Wegener Frida kedves mosolyal erősen szemé közé nézett, Vanda derékon

ölelte aranyzóke barátónjót és homlokon csókolva így szót:

— Tudod-e, szívem, hogy te csodaszép leány vagy, oly szép, amilyenek alig van párja? Frida zavartan lesütötte szempilláit, miközben arcának átúlászó teintjén halvány pir lehetete támadt...

Az urak lent állottak a lépcsőn, amely fölvezetett a starocini kastélyba.

Konický urat, ugy látszik, kielégítette az első benyomás, amelyet a fiatal rendőrfelügyelő reá gyakorolt, mert élénken társalgott vele és szeretetreméltó — családias modorban.

A bíró hallgatagon mellettük állt, szeméi elkalandoztak a közeli parkban és végre egy helyre szegződtek. Ott, a nagy tölgyek mögött, a virágos kert mellett, a zöld bokrokon keresztül világos ruhák csillogtak és ezüstösengésű kacagás hallatszott.

Konický és Sellin a falusi élet előnyeirel és kelleméirel társalgott. Két rokonlélek találkozt egymással. A földbirtokos is rajongott a természet szépségeiért és gazdasági hivatását mindennél többre beülte. A falu ápolja, a város megrontja az embert, ezt volt az ő kedvence mondása. Körülbelül 60 éves volt. Középmagas szikár termete még nyulak és hajlékony. Hegyesre kipödött főhéher bajusza napbarnított, előkelő metszésű arcának katonai vonást kölcsönözött. Lengyel fajrokonaival ellentétben, bár katolikus vallású, mégis hű alattvalója volt a porosz államnak. Negyven éves koráig egy berlini gárda-lovasrednél szolgált, résztvevett három dicsőséges hadjáratban és örnagy ranggal vonult nyugalmába, mert atya halála után új gazdára szorult a starocini nagy uradalom. A katonaságnál nem szívesen látták távozását, derék katonatiszt volt és felmentések az alezreduci címmel tüntették ki. Alig hogy hazament az ősi birtokra, megnősült, egy gazdag német bíró leányát vette feleségül a szomszédságból. Amikor házasságuk hatodik évében fiuk, a vad Borisz született, a kezelő orvos hanyagsága következtében a szegény asszony gyer-

mekágyi lázba esett, amelyvel nem birt megküzdeni.

Sokáig tartott, míg Konický meg tudott nyugodni a súlyos csapásban. Éveken keresztül nem birt a harag érzése nélkül ránézni kis fiára. Hiszen ez, ha ártatlanul is, atól fosztotta meg, akit mindennél jobban szeretett e világon. Most azonban, amikor a gyermek okos, mozgékony és eleven fiává fejlődött, akinek minden külső vonása édesanyján emlékeztetett, kétszeres imádatlalt szorította szívére.

Az alezredu okos, nagyműveltségű és jellemes ember volt. A törvényeséki bíróval szoros barátságot kötött, mert megbeszélte tanulta annak kitűnő tulajdonságait és eléggé ment volt az előítéletektől, hogy ne ütközék meg parasztos modorán.

A három ur fölment a lépcsőn a starocini kastélyba és Artur az üveges verandáról elmerült az onnan nyíló pompás kilátás esodálátában. Másik két társa már sokszor élvezte a vidék szépségét, őket tehát nem érdekelte az annyira.

Sellin lábainál feküdt a nagy százados fákkal büszkélkedő starocini park. Közvetlen mellette széles erdősegek terültek el, amelyek a mezőgazdaság céljainak szolgáltak. Esott előbb zöldelő erdőn, majd hullámzó gabonaföldeken keresztül kanyarodott fehér főnléként az az út, amelyet Sellin egy órával előbb Starocinba menet, megtett. E magaslat mögött pedig a dombroveni templom tornya nyúlt a kék menyboltozat felé.

Sellin figyelme azonban hamar elterelődött a remek kilátástól. Mert éppen visszajött a két fiatal leány a parkból, kényszerítve a vendéget, hogy tekintetét rájuk irányítsa.

A bíró előbbk sietett a lépcsőn, igen szívesen üdvözölték egymást ok hárman és együtt mentek föl a harminc köléposón a kastély üveges verandájára.

(Folytatása következik.)

Minden szó egyszeri beiktatása... 4 fill. Vastagabb betűkből 8 fill.

Levélbeli tudakozódásra ingyen adunk felvilágosítást, csak a válaszra szükséges bélyegző kell mellékelni.

HIRDETESEK

A hirdetesekre díjmentesen ad felvilágosítást a kiadóhivatal: József-kört 18. szám.

Mielőtt... A hirdetesekre díjmentesen ad felvilágosítást a kiadóhivatalal mindig közölni kell.

Apró hirdetések

Broder nővérek... Eckerlin Bernát... Engelmann Mór... Franke Pál... Fischer J. D... Goldberger A. V... Goldner Jozsef... Goldgruber Mór... Haasenstein és Vogler... Jambrik Kovács... Kerberng Rozália... Leopold Gyula... Mosse Rudolf... Heczi Antal... Nemetsek A. J... Nagel Ottó... Rehoczki Ilona... Sikray Samu... Székelyi V. S... Szántó Mór... Székelyi V. S... Toldi Lajos... Wetzendorf Jakab... Szív Iliz

Irodai zseknarok

Kedvező árakkal... Irodai zseknarok... Irodai zseknarok... Irodai zseknarok

Tanok

6 és tanulmányok 13-14 évesek... Tanok... Tanok... Tanok

Szakképzett

bádogos, és kérelmet mint írá... Szakképzett... Szakképzett... Szakképzett

Kereskedelmi

alkalmazottak (segédek, könyvelők, levelezők stb.)... Kereskedelmi... Kereskedelmi... Kereskedelmi

Hirdetmény

Egy ideeből francia nő, franci... Hirdetmény... Hirdetmény... Hirdetmény

Egy fiatal

úgyes kecskény, kétféne... Egy fiatal... Egy fiatal... Egy fiatal

Nagy kereset

1000 koronára, egész 1000 koron... Nagy kereset... Nagy kereset... Nagy kereset

RINÁLAT.

Fűszelvények... RINÁLAT... RINÁLAT... RINÁLAT

Úgyes számbón

ajánlatok... Úgyes számbón... Úgyes számbón... Úgyes számbón

Igen ügyes

fehérvarrónál, ki szakmájában... Igen ügyes... Igen ügyes... Igen ügyes

A legjobb fogak

kaphatók 1 forinttól feljebb... A legjobb fogak... A legjobb fogak... A legjobb fogak

Jó állapotban

lévő női télikabát olcsón eladó... Jó állapotban... Jó állapotban... Jó állapotban

Szabóné

úgyes, a legkíméletlenebb... Szabóné... Szabóné... Szabóné

Szakképzett

nemzet tanítója ajánlatok a német nyelv és irodalom alpos... Szakképzett... Szakképzett... Szakképzett

Tanárjelölt

r. keth. vallás, állást keres... Tanárjelölt... Tanárjelölt... Tanárjelölt

Eladó

egy kődoboz, egy 47, egy 41... Eladó... Eladó... Eladó

Szoba

olcsónan bérendezés, külön... Szoba... Szoba... Szoba

Tözsédek

célszerűsége vagy bármilyen... Tözsédek... Tözsédek... Tözsédek

Kályhás mester

Élvalló minden a csabab... Kályhás mester... Kályhás mester... Kályhás mester

Csemegézlet

forgalmas helyen, napi 28 fr... Csemegézlet... Csemegézlet... Csemegézlet

Fa- és szénüzlet

napi 60 fr betéttel, haladékt... Fa- és szénüzlet... Fa- és szénüzlet... Fa- és szénüzlet

Fűszerezés

cémszerűleg, naponta... Fűszerezés... Fűszerezés... Fűszerezés

Tejcsarnok

napi 100 liter tejfogyasztással... Tejcsarnok... Tejcsarnok... Tejcsarnok

Macánálvázlatok

árvételezés, vasúti állásti... Macánálvázlatok... Macánálvázlatok... Macánálvázlatok

Csak 30 fillér

10 kiváló illusztrált folyóirat... Csak 30 fillér... Csak 30 fillér... Csak 30 fillér

Cukrászda

a főváros a forgalmasabb... Cukrászda... Cukrászda... Cukrászda

Kévéház

a főváros egyik színterét... Kévéház... Kévéház... Kévéház

vagy meghatározott

időre szolid árak és leg... vagy meghatározott... vagy meghatározott... vagy meghatározott

Varga Ignác

titelfőnök... Varga Ignác... Varga Ignác... Varga Ignác

Börzsd- és sportárny

füzet főváros legnagyobb... Börzsd- és sportárny... Börzsd- és sportárny... Börzsd- és sportárny

Külföld

italok olcsó árban, nagy... Külföld... Külföld... Külföld

Singer-varrógépek

ket minden lezártított árban... Singer-varrógépek... Singer-varrógépek... Singer-varrógépek

Lukács és Sándor

teljesen új, nagyüzemi... Lukács és Sándor... Lukács és Sándor... Lukács és Sándor

Használaton

Kerpel-fele kezintőmítő... Használaton... Használaton... Használaton

Butorok

haló, ebéd-bérendezés, sz... Butorok... Butorok... Butorok

Aszricum

közvetlen egy csinos butor... Aszricum... Aszricum... Aszricum

Intelligens

gyermektelés irreláció... Intelligens... Intelligens... Intelligens

Akadémiai

30-éves fiatal festő halandó... Akadémiai... Akadémiai... Akadémiai

Kerékpárok

nehány darab becses, de jó... Kerékpárok... Kerékpárok... Kerékpárok

Hegény tanító

30 korú képzett tanító... Hegény tanító... Hegény tanító... Hegény tanító

Fodrász

rendkívül ügyes, ismer... Fodrász... Fodrász... Fodrász

REDLICH MÓR

bizományi-ügynökség... REDLICH MÓR... REDLICH MÓR... REDLICH MÓR

Urautali butori

IV. Hűtő-utca 16. (Süü-utca... Urautali butori... Urautali butori... Urautali butori

Oklevelek

tanítóknak órák adására... Oklevelek... Oklevelek... Oklevelek

Szabóné

kitűnő gyakorlati, ajánlja... Szabóné... Szabóné... Szabóné

Fehérvárnó

ki szakmájában teljesen... Fehérvárnó... Fehérvárnó... Fehérvárnó

VII. Erzsébet-körút 12.

1 nagy üzemeltetési kiralat... VII. Erzsébet-körút 12... VII. Erzsébet-körút 12... VII. Erzsébet-körút 12

Mielőtt

forrás vagy gyermek... Mielőtt... Mielőtt... Mielőtt

szabadalmak

szabadalmak... szabadalmak... szabadalmak... szabadalmak

Butor

csak jó minőségű... Butor... Butor... Butor

Szabadalmak

kieszküzi és értékesít... Szabadalmak... Szabadalmak... Szabadalmak

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Singer varrógépek

szabadalmak... Singer varrógépek... Singer varrógépek... Singer varrógépek

Új butorok

résztelvezésre... Új butorok... Új butorok... Új butorok

Amerikai híry

szabadalmak... Amerikai híry... Amerikai híry... Amerikai híry

KERESLET.

5000-10.000... KERESLET... KERESLET... KERESLET

Egy volt

felvett parizsi irodában... Egy volt... Egy volt... Egy volt

csinos fiatal

szabadalmak... csinos fiatal... csinos fiatal... csinos fiatal

Intelligens leány

magyar gyorárónó irodai... Intelligens leány... Intelligens leány... Intelligens leány

Kályhás mester

Élvalló minden a csabab... Kályhás mester... Kályhás mester... Kályhás mester

Intelligens leány

magyar gyorárónó irodai... Intelligens leány... Intelligens leány... Intelligens leány

Kályhás mester

Élvalló minden a csabab... Kályhás mester... Kályhás mester... Kályhás mester

Intelligens leány

magyar gyorárónó irodai... Intelligens leány... Intelligens leány... Intelligens leány

Yomatok

A 'Pátria' irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság... Yomatok... Yomatok... Yomatok

Yomatok

A 'Pátria' irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság... Yomatok... Yomatok... Yomatok

Yomatok

A 'Pátria' irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság... Yomatok... Yomatok... Yomatok

Yomatok

A 'Pátria' irodalmi vállalat és nyomdai részvénytársaság... Yomatok... Yomatok... Yomatok